

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 20

София, петък, 16 декемврий

1932 г.

23. заседание

Срѣда, 14 декемврий 1932 г.

(Открито отъ подпредседателя Н. Захариевъ въ 16 ч. 45 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.	Стр.	
Отпуски, разрешени на народни представители . . .	505	относно терора, на който сѣ подложени отъ страна на полицията народнитѣ представители отъ сѣщата група. (Съобщение)	505
Питания:			
1) отъ народния представителъ Х. Георгиевъ Софиевъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно нанесенъ му побой отъ страна на полицейскитѣ органи въ Русе. (Съобщение)	505	Законопроекти:	
2) отъ народния представителъ А. Кантарджиевъ къмъ министъръ-председателя относно мисията, съ която е билъ натоваренъ Рене Шаронъ при последното му пребиваване въ България. (Съобщение, развиване и отговоръ) .	505, 509	1) за централенъ съветъ по измѣрванията въ България. (Трето четене)	506
		2) за юридическитѣ лица. (Първо четене — продължение разискванията и приемане)	506
		3) за плащане обезщетения и даване награди на земеделъскитѣ стопани при загуби, причинени отъ епизоотии. (Първо четене — разискване) .	518
Протестъ отъ работническата парламентарна група		Дневенъ редъ за следващото заседание	523

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито. Присѣствуватъ нужното число народни представители.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Ангеловъ Иванъ, Бешковъ д-ръ Иванъ, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Бояджиевъ Асенъ, Василевъ Иванъ, Влаховъ Димитъръ, х. Галибовъ Юсеинъ, Георгиевъ Павелъ, Деневъ Сѣби Димитровъ, Димитровъ д-ръ Георги, Енчевъ Георги, Ецовъ Борисъ, Запряновъ Петко, п. Захариевъ Захари, Ивановъ Запрянъ, Икономовъ Андрей, Илиевъ Илия, Ингелизовъ Иванъ, Казанаклиевъ Георги, Косачевъ Йорданъ, Косевъ Костадинъ, Костовъ Георги, Кръстевъ Гето, Куцаровъ Тодоръ, Кънчевъ Теодоси, Лоловъ Господинъ, Лоловъ Сава, Лѣкарски Иванъ, Мартушковъ Алекси, Милановъ д-ръ Кънчо, Наумовъ Александъръ, Неновъ Атанасъ, Николовъ Лазаръ, Пастуховъ Кръстю, Петковъ Борисъ, х. Петковъ х. Георги, Петковъ Петко, Поповъ Стефанъ, Радевъ Георги, Рангеловъ Раденко, Русиновъ Костадинъ, Синигерски Младенъ, Софиевъ Христо, Станевъ Митю, Ташевъ Димо, Тотева Деню, Фенерковъ Петъръ, Филиповъ Стоянъ, Христовъ Димитъръ, Христовъ Трайко, Цановъ д-ръ Асенъ, Циганчевъ Анастасъ, п. Цвѣтковъ Кръстю и Шидерски Едрю)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отъпускъ на следнитѣ народни представители:

- На г. Димо Ташевъ — 1 день;
- На г. д-ръ Кънчо Милановъ — 1 день;
- На г. Костадинъ Косевъ — 1 день;
- На г. х. Георги х. Петковъ — 1 день;

- На г. Георги Стояновъ — 2 дена;
- На г. Тодоръ Бончевъ — 2 дена;
- На г. Кръстю Пастуховъ — 2 дена;
- На г. Стефанъ Поповъ — 3 дни;
- На г. Петко Запряновъ — 4 дни и
- На г. Едрю Шидерски — 5 дни.

Народниятъ представителъ г. Лазаръ Станевъ иска 25 дни отъпускъ по болестъ. Представилъ е медицинско свидетелство. Който е съгласенъ да се разреши на народния представителъ г. Лазаръ Станевъ 25 дни отъпускъ по болестъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Постѣпило е питане отъ народния представителъ г. Христо Георгиевъ Софиевъ относно нанесенъ му побой отъ страна на полицейскитѣ органи въ Русе.

Представенъ е протестъ отъ парламентарната група на Работническата партия, подписанъ отъ председателя на групата г. Сѣби Димитровъ.

Бюрото ще се занимае съ този протестъ.

Постѣпило е питане отъ народния представителъ г. Антонъ Кантарджиевъ къмъ г. министъръ-председателя и министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията относително мисията на г. Шаронъ. (Чете)

„Господинъ министъръ-председателю! Въ връзка съ последното пребиваване въ България на г. Рене Шаронъ въ ежедневната преса се явиха най-разнообразни информации, които намѣриха отзвукъ въ различни обществени сѣрѣди. За да се изясни мисията, съ която бѣ натоваренъ г. Шаронъ, както и какви съглашения сѣ подписани съ него, азъ ви моля, г. министъръ-председателю, да дадете

освѣтление предъ народното представителство по изложеното по-горе.

„Моля ви, г. министър-председателю, да приемете отличната ми къмъ васъ почитъ“.

Г. министър-председателътъ е готовъ да отговори още сега на това питане.

Има думата г. министър-председателътъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ съмъ готовъ да отговоря на питането на г. Кантарджиева относително мисията на г. Шаронъ, но ще ви се моля да се съгласите да се развие, следъ като се гласуватъ на трето четене законопроектьтъ на г. министра на войната и на първо четене законопроектьтъ на г. министра на правосъдието, които сж поставени на първо мѣсто въ дневния редъ, за да бждемъ по-свободни.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Противъ правилника е. Съгласно правилника, питанята се развиватъ преди дневния редъ. Оставете тогава за утре.

Министър-председател Н. Мушановъ: Какво значение има, че ще отговоря по-сетне? Понеже ще трѣбва да говоря по-надълго, искамъ да бждемъ по-свободни.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Педантъ не желая да бжда, но казвамъ, че правилникътъ не позволява. Сега министър-председателътъ желае, а утре други ще желаятъ да стане така.

Министър-председател Н. Мушановъ: Тогава моля да се пререди дневниятъ редъ. Може ли да се повдига такъвъ въпросъ? Отговорътъ ми може би да заеме заседанието до довечера. За удобство искамъ да се гласуватъ най-напредъ тия два законопроекта и следъ това да отговоря.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ предложението на г. министър-председателя, той да отговори на питането на г. Кантарджиева следъ като минаватъ законопроектитъ, поставени като първа и втора точки въ дневния редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

С. Ивановъ (раб): Искамъ думата преди дневния редъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Да.

С. Ивановъ (раб): Искамъ да съобща, че преди 5—6 дни сж задържани 7—8 души журналисти, редактори на трудови вестници. Полицията пази мълчание. Всички условия да се повтори историята съ Христо Кочевъ и Цочо Неновъ сж налице. Ние протестираме противъ тия инквизиции срещу работниците.

Министър-председател Н. Мушановъ: Какви инквизиции, ако сж ги арестували при преследване!

С. Ивановъ (раб): Братковъ е битъ три часа, за да изтрѣгнатъ признания отъ него.

П. Напеговъ (раб): Жакъ Натанъ и Йорданъ Братковъ сж бити до смъртъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за централенъ съветъ по измѣрванията въ България.

Моля г. докладчика да прочете законопроекта.

Докладчикъ Г. Мариновъ (з): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправките и прибавките, приети на второ четене)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Асенъ Буковъ.

А. Буковъ (з): Г. г. народни представители! Ще помоля г. министра на войната да се съгласи съ една редакционна поправка въ чл. 2 на законопроекта. Чл. 2 казва дословно така: (Чете) „Централниятъ съветъ определя размѣра на измѣрителнитъ работи, предприемани отъ министерствата, въ зависимост отъ нуждата да се услуги на повече участващи въ измѣрванията ведомства“. Така редактиранъ този членъ дава право на съвета просто да се бърка въ работата на самитъ министерства и да имъ казва: такива

измѣрвания можете да правите, повече не можете. Ще произлизатъ конфликти. Освенъ това чл. 2 не е въ съгласие съ чл. 6. Буква а на чл. 6 гласи: (Чете) „Съгласува нуждитъ на министерствата, за да се избѣгнатъ излишни разходи отъ повторни или недостатъчно точни измѣрвания въ една и сѣща областъ“.

Азъ моля въ чл. 2 думитъ „определя размѣра на“ да се замѣнятъ съ думата „съгласува“, тъй както е казано въ буква а на чл. 6. И така чл. 2 ще добие следната редакция: „Централниятъ съветъ съгласува измѣрителнитъ работи, предприемани отъ министерствата, въ зависимост отъ нуждата да се услуги на повече участващи въ измѣрванията ведомства“.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министър генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Предлаганата редакция на чл. 2 отъ народния представител г. Буковъ не може да се приеме, понеже ще измѣни императивния характеръ на закона, който иска именно да се тури системностъ въ измѣрителнитъ работи. По този въпросъ вчера и въ комисията стана размѣна на мисли и болшинството отъ членоветъ, които взеха участие въ разискванията, се съгласиха текстътъ на чл. 2 да остане така, както е редактиранъ, за да може действително да има резултати отъ приложението му. Ако приемемъ това, което предлага г. Буковъ, въ чл. 2 думитъ „определя размѣра на“ да се замѣнятъ съ думата „съгласува“, тогава именно ще се породятъ спорове между разнитъ министерства и службата на този съветъ. За да се избѣгне това, трѣбва Централниятъ съветъ да определя размѣра на измѣрителнитъ работи съ огледъ на съществуващото положение, на даннитъ и на нуждитъ, които иматъ разнитъ служби и ведомства.

Та чл. 2 третира една материя, а чл. 6 друга, и затова тѣзи два члена не може да се съгласуватъ и азъ моля народното представителство да ги приеме така, както се приеха при второто четене.

Въ свръзка съ опасенията, които вчера народниятъ представител г. Радоловъ изказа тукъ, а именно, че Централниятъ съветъ може би щѣлъ да затрудни работитъ на планоснимачнитъ бюро при окръжнитъ постоянни комисии, които извършватъ измѣрителнитъ работи, нуждни за мѣстното население, длъженъ съмъ да допълня казаното отъ менъ въ смисълъ, че Централниятъ съветъ ще дава упътвания, наредби какъ именно да се извършватъ измѣрителнитъ работи отъ планоснимачнитъ бюро при окръжнитъ постоянни комисии, какви методи да се спазватъ, съ каква точностъ да се работи, въобще ще дава технически упътвания, за да могатъ и тѣхнитъ работи да бждатъ използвани и за други цели.

Следъ тия изяснения, които счетохъ за необходимо да дамъ тукъ, азъ ви моля, г. г. народни представители, да гласувате законопроекта така, както е приетъ на второ четене.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Г. Буковъ! Поддържате ли предложението си?

А. Буковъ (з): Да се гласува.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Народниятъ представител г. Асенъ Буковъ предлага въ чл. 2 думитъ „определя размѣра на“ да се замѣнятъ съ думата „съгласува“. Които приематъ предложението на г. Буковъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Малцинство, Събранието не приема.

Които приематъ на трето четене законопроекта за Централенъ съветъ по измѣрванията въ България, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II № 8).

Пристъпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за юридическитъ лица — предложение разискванията.

Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. председателю! Искамъ думата.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: По какъвъ въпросъ?

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): По този законопроектъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Не може.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Защо?

Председателстващ Н. Захариев: Защото дебатите сж прекратени.

Н. Пждарев (д. сг. Ц): Нашата група не се е изказала по законопроекта.

Министър Д. Върбенюв: Г. г. народни представители! След като имах честта да изслушам критиките, които се направиха от нѣкои народни представители по законопроекта, който е представен на вашето внимание, азъ, като вносител на законопроекта, съмъ длъженъ да дамъ нѣкои разяснения и да обясня нуждата, която е предизвикала внасянето му въ Народното събрание, целята, която преследва и значението, което има той за нашето законодателство.

Вие си спомняте, че г. Бобошевски, който се изказа подробно, намѣри, че проектътъ, който ние внасяме на вашето разглеждане, е билъ единъ луксозенъ, единъ салтанатлия проектъ, който нѣма да задоволи една належаща нужда въ нашето законодателство. Той изкара, че ние, понеже не сме могли да отговоримъ на нуждите на момента чрезъ съответно законодателство, каквото и народно представителство и общество очаквали, затуй продължаваме да ви занимаваме съ такива ненуждни проекти и, следователно, отнемаме скѣпото време на народното представителство съ нѣща, които — споредъ неговото мнение, нито сж належащи, нито сж ни нуждни. Мене ми се чини, г. г. народни представители, че тоя упръкъ не може да се направи точно отъ г. Бобошевски, защото тъкмо той, който бѣше министъръ на правосѣдието при една по-спокойна атмосфера, можеше да внесе тоя проектъ и да го прокара презъ Народното събрание,...

Ц. Бобошевски (д. сг): Много по-важни законопроекти прокарахъ.

Министър Д. Върбенюв: Да, ще видимъ кои сж тия по-важни законопроекти. — ... толкозъ повече, че презъ 1927 г. съборътъ на правниците, състоящъ се отъ адвокати, сѣдии и професори, се занима съ въпроса за юридическите лица, държаха се единъ рефератъ и единъ корефератъ и се взе резолюция, която се представи на тогавашния министъръ на правосѣдието, съ цель да го накаратъ да внесе законопроектъ за юридическите лица въ Народното събрание.

Н. Пждарев (д. сг. Ц): Тогава г. Бобошевски не бѣше министъръ на правосѣдието, а г. Кулевъ.

Министър Д. Върбенюв: Да, не бѣше той тогава министъръ — това го зная. — Въ всѣки случай ние считаме, че покрай другата работа, която народното представителство има да върши, покрай законодателството отъ стопанско и финансово значение, съ което правителството ще ви занимае, ние можемъ да вървимъ по пътя и на едно законодателствуване, чрезъ което да попълваме празнините въ нашия граждански кодексъ — една нужда, която се чувствува отдавна у насъ. Съ такова едно законодателство ние идемъ да задоволимъ нуждата отъ допълнение и уяснение на нашата юриспруденция и практика, да попълнимъ оъзи пробелъ, който съществува въ това отношение у насъ и който, споредъ моето скромно мнение, отдавна трѣбваше да бѣде попълненъ.

Г. г. народни представители! Твърдението на г. Бобошевски, какво материята за юридическите лица била уредена достатъчно въ нашето законодателство, е също погрѣшно. Вѣрно е, че въ нѣкои отъ нашите закони има постановления, които уреждатъ тая материя, но само що се касае за известни сдружения. Вие знаете, че материята за сдруженията изобщо и за фондациите е една особена материя въ правото и тя трѣбва да се урежда съ отдѣленъ законъ. Онова, което е уредено у насъ въ това отношение съ закона отъ 1907 г. за сдруженията, имаше за цель да задоволи други нужди и да разреши други задачи. И съ другите закони, които имаме следъ тая дата тая нужда у насъ не е задоволена, тая задача не е разрешена. Следователно, внасянето на този законопроектъ, който понастоящемъ разглеждаме, не отнема напразно времето на народното представителство, защото, както ви казахъ преди малко, съ него ние задоволяваме една нужда въ нашето законодателство, попълваме една празнина въ нашето гражданско право и по този начинъ се изравняваме съ голѣмитъ културни страни.

Това възражение на г. Бобошевски, бихъ могълъ да

кажа, бѣше направено съ партизанска цель. Той счита, че правителството, което имало да отговори на други голѣми нужди на момента, защото обществото очаквало едно друго законодателство, не бивало да занимава народното представителство съ законопроекти ненуждни или салтанатлии. Азъ нѣма да му отправя укоръ и да му кажа, че ние има да оправяме и да чистимъ много отъ тѣхните работи, но ще му кажа, че ние, вървейки по своя пъть на реформи въ всѣко отношение, ще се помѣчимъ да отговоримъ на нуждите на момента съ редицата законопроекти, които внасяме и които ще продължаваме да внасяме въ Народното събрание. Внасяйки този законопроектъ, ние не си играемъ на законодателство, а изпълняваме своя дългъ. По-важенъ или по-неваженъ е законопроектътъ, това е другъ въпросъ. Ние, обаче, считаме, че единъ пробелъ у насъ трѣбва да се попълни и затуй внасяме законопроекта.

Г. г. народни представители! Г. Бобошевски направи едно друго възражение — че не въ всички културни страни на Западъ имало специални закони за юридическите лица. Това може да е вѣрно. Въ отдѣлни страни, съгласно тѣхната юридическа култура и съгласно традициите, които съществуватъ въ народа, може да не е нужно такъвъ специаленъ законъ, но у насъ, където отъ 54 години насамъ всичко се урегулира съ отдѣлни закони, азъ считамъ, че ние ще направимъ едно добро на нашите сѣдилища, на нашата юриспруденция въобще съ гласуване на този законопроектъ. Задайте си въпроса и си отговорете сами: е ли този законопроектъ една нужда, създадохъ ли се у насъ сдружения, които да сж урегулирани така изцѣло, така пълно, както предвижда този проектъ; има ли нѣща, на които проектътъ да отговори и явиха ли се и други формации, които никакъ не сж уредени у насъ и трѣбва ли да ги регламентираме и уредимъ? Ето къде е въпросътъ, на който ние трѣбва да си отговоримъ, преди да решимъ законопроекта луксозенъ ли е, салтанатлия ли е или не е.

Азъ считамъ по-нататъкъ, г. г. народни представители, че не е основателно възражението на г. Бобошевски за името на закона. Г. Бобошевски казва, че неправилно е нареченъ „Законъ за юридическите лица“ и предлага да се нарича „Законъ за сдруженията и за фондациите“. Той каза, че въ теорията въпросътъ билъ споренъ, че имало различни теории по сжщността на юридическите лица, че тѣ на друго мѣсто се наричали „морални лица“, на трето мѣсто „идеални лица“, „фиктивни лица“, споредъ това коя теория даденъ юристъ сподѣля. Въ дадения случай насъ, които имаме за цель да създадемъ едно законодателство, което да отговаря на практиката, не ни интересува този наученъ споръ. Защото тукъ не е мѣсто за академическо разглеждане на въпроса, защото тукъ не е семинаръ по гражданско право или университетъ, където се борятъ френската и германската теории. Ние днесъ искаме да разрешимъ практически единъ въпросъ съ този нашъ законопроектъ — да задоволимъ една нужда и да видимъ каква е била традицията отъ десетки години у насъ и какъ най-лесно и съ какво име нашата адвокатура, нашата юриспруденция и нашите сѣдилища сж свикнали да боравятъ и да опериратъ. И азъ ще ви кажа, че въ комисията, която работи законопроекта, където участваха най-видни правници у насъ и нѣколко души професори, спорътъ за името на законопроекта бѣше твърде обширенъ, твърде обстоенъ, и следъ разискванията, които станаха, се възприе заглавието да бѣде: „Законопроектъ за юридическите лица“, защото това заглавие най-точно отговаря на традицията и терминологията, която е създадена у насъ въ това отношение. Комисията не се съгласи да приеме да се нарече „Законопроектъ за сдруженията и за фондациите“, защото въпросътъ за сдруженията и фондациите е по-широкъ. Вие знаете, че естеството на сдруженията и фондациите е различно и че ако поставимъ наименованието на законопроекта „Законъ за сдруженията и за фондациите“, нѣма да попадемъ точно на материята, която искаме да уредимъ, а ще имаме едно наименование, което може да внася повече бъркотия и да предизвика повече различни и превратни тълкувания отъ нашата съдебна практика.

Направи се възражение, г. г. народни представители, пакъ отъ г. Бобошевски по въпроса за обема на законопроекта. Той каза: „Нима министърътъ на правосѣдието си е задавалъ за задача да регулира, да уреди всичките юридически лица? Ами тогава законопроектътъ би трѣбвало да бѣде единъ кодексъ, единъ грамаденъ законъ, който да урежда и публично-правните лица: общини, окръжия и различни други автономни учреждения, съществуващи въ нашата държава, като мина „Перникъ“, даже

и държавата. По такъв начин, според г. Бобошевски, ние сме искали да измѣстимъ значението на законопроекта отъ неговото истинско намѣрение, знаейки кои лица, кои сдружения ще урежда, и да го туримъ въ едни рамки, каквито той нито е ималъ намѣрение да достига, нито е ималъ за целъ да урегулира, не само затова, защото тия публично-правни лица, за които той говори, сѫ уредени съ специални закони, но и защото ние не желаемъ и нѣмаме нужда да уреждаме тия лица. Това не е целта на проекта, който сме внесли за разглеждане. Г. г. народни представители! Азъ си позволявамъ тая дързостъ да кажа — понеже г. Бобошевски не можѣ да намѣри по-голѣми недостатѣци въ законопроекта, той постави въ моитѣ намѣрения и въ намѣренията на комисията, която е работила той проектъ, цели и задачи, които ние никога не сме си поставяли и които практически за никой юристъ не сѫ поставяни на разглеждане. Искамъ да кажа, че тая негова критика не можѣ, споредъ мене, да засегне законопроекта. Г. Бобошевски произволно създава невъзможни положения, за да може да атакува законопроекта и да го намѣри за ненавремененъ и салтанатлия.

Вѣрно е, г. г. народни представители, че въ проекта, има следи отъ влияние на германския законъ, но трѣбва да ви кажа, че за база на нашия проектъ е взетъ швейцарскиятъ законъ. Не само защото той се прилага отъ 30 година, но и защото той отговаря повече на духа на нашето законодателство, и следователно той кореспондира, хармонира повече съ него, а знаете, че германското законодателство се различава въ нѣкои отношения отъ нашето. Вземайки за база тоя законъ, приспособили сме въ него онова, което е намѣрено за належаще да го вземемъ отъ нашата толкова годишна сѣдебна практика и сме изработили тоя проектъ, който ви поднасямъ, разбира се, безъ да крия, че той има своя първоисточникъ въ чужбина. Въпросъ за авторско право тукъ не става — никой не е претендиралъ за него. Г. Бобошевски искаше да каже въ своята критика, че за правната природа на юридическитѣ лица има много теории и че ние трѣбвало да кажемъ коя теория възприемаме — дали германската, дали френската, или друга.

Азъ мисля, г. г. народни представители, че за едно практическо законодателство, за единъ законъ този теоритически споръ не може да има значение. Другъ е въпросътъ каква е сѣщността, каква е теоритическата дефиниция на юридическото лице; ние тукъ искаме да създадемъ единъ законъ, който трѣбва да се прилага на практика, който трѣбва да влѣзе въ нашето законодателство. И мене не ме интересува, дали г. Бобошевски приема дефиницията на г. Валдекъ Русо, френски правникъ, или държавникъ, чини ми се, или ще приеме друга нѣкоя дефиниция.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Валдекъ Русо е познатъ държавникъ — нѣма какво да Ви се чини!

Министъръ Д. Върбенювъ: Понеже е Вашъ съвременникъ, можете да се справите съ него. Ние сме отъ по-млада генерация; Валдекъ Русо азъ не го помня.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): То не е много отдавна, г. министре!

Министъръ Д. Върбенювъ: Но голѣмъ пробелъ или голѣма празнота въ законопроекта, споредъ мнението на г. Бобошевски, е това, че той не урегулирвалъ и положението на така нареченитѣ професионални работнически организации — или синдикатитѣ. Азъ моля г. Бобошевски да не изпуска изъ предъ видъ главнитѣ линии, въ които се движи законопроектът — че той цели да уреди дружествата съ идеална целъ. А г. Бобошевски си спомня, че и за професионалнитѣ организации има единъ специаленъ законъ, създаденъ въ 1907 г. отъ правителството на покойния Димитъръ Петковъ по поводъ на желѣзничарската стачка. Касателно професионалнитѣ организации, предоставено е на сѣда да се произнася при всѣки отдѣленъ случай — защото въ чл. 1 не сѫ изчерпателно изброени всички сдружения. Целитѣ на професионалнитѣ организации, на синдикатитѣ не сѫ само чисто идеални — да защищаватъ само моралнитѣ интереси на работницитѣ, които влизатъ въ тѣхъ; вие знаете, че тѣ гонятъ чисто материална, професионална целъ — подобрене материалното положение на работницитѣ чрезъ стачки, даване отпуски, даване по-смѣртни помощи, пенсии и т. н.

Следователно, ние считаме, че ако се впуснемъ въ този законъ да уреждаме изчерпателно и тѣхъ, ще нарушимъ главната негова целъ. Ние предоставяме на юриспруденци-

ята, на сѣдилищата да видятъ кога тѣ ще могатъ да приложатъ закона и по отношение на професионалнитѣ сдружения, синдикатитѣ.

И г. Бобошевски, г. г. народни представители, даже не намѣри смѣлостъ въ себе си въ края на крайщата да счита, че законопроектът не отговаря издържано на принципитѣ, които сѫ легнали въ други подобни закони въ чуждото законодателство, и не можѣ да каже въ края на крайщата неговата група ще гласува ли по принципъ за този законопроектъ, или не. Той намѣри случай отъ трибуната на Народното събрание да даде едно обяснение, което е малко закѣснѣло, споредъ моето скромно мнение, което е обяснение кои сѫ мотивитѣ, които сѫ го накарали въ 1924 г., като министъръ на правосѣдието, да създаде единъ законъ за защита на държавата, и като че той искаше да убеди мене, и болшинството, и Народното събрание, че въ краенъ случай когато се касае за сдружения, които сѫ съпротиводържавни цели, ето ви единъ пенкилеръ, който могълъ да лѣкува всички тѣзи недостатѣци на тѣзи сдружения — дръжте и приложете закона за защита на държавата.

Струва ми се, че обяснението на автора на закона за защита на държавата е малко закѣснѣло — съ 7 или 8 години. Това за българскитѣ условия не е твърде много. Но да каже той по тоя поводъ, че законътъ за защита на държавата може въ нѣкои отношения да замѣсти закона за юридическитѣ лица, . . .

Ц. Бобошевски (д. сг.): Нищо подобно не съмъ казалъ.

Министъръ Д. Върбенювъ: Е, да, Вие намѣрихте случай да се обяснявате предъ Камарата по тоя въпросъ.

Ц. Бобошевски (д. сг.): Вие щомъ мѣшате асоциация съ юридическа личностъ . . .!

Министъръ Д. Върбенювъ: Нуждитѣ на тогавашното време, които сѫ послужили за мотивъ на правителството, къмъ което г. Бобошевски се е числилъ, за да създаде закона за защита на държавата, мене въ дадения случай не ме интересуватъ.

Но г. Бобошевски изтъкна единъ дефектъ на чл. 7 отъ законопроекта. Съ тоя членъ, казваше той, се допускало голѣмо натрупване на имоти отъ нѣкои сдружения и по тоя начинъ тия сдружения могли да станатъ силни дотолкова, че да бждатъ опасни за държавното спокойствие.

Г. Бобошевски много погрѣшно е приложилъ къмъ насъ французката действителностъ отъ времето, когато е билъ създаденъ законътъ противъ конгрегациитѣ. Той иска да каже, че въ французкото законодателство има запрещение — че сдруженията не могатъ да притежаватъ имоти повече, отколкото е нужно за достижение на тѣхнитѣ цели, одобрени отъ държавата. Той има предъ видъ случаитѣ, когато въ Франция е билъ създаденъ законътъ противъ конгрегациитѣ, които бѣха придобили грамадни богатства и имуществва, и целитѣ, които преследваха, бѣха станали опасни за държавата и министерството на Комбѣ, при докладчикъ на законопроекта Брианъ, прокара закона за отдѣляне църквата отъ държавата.

Но, г. г. народни представители, за нашитѣ българскитѣ условия тази опасностъ не сѣществува. И споредъ мене чл. 7 отъ законопроекта твърде добре отговаря на нашитѣ условия, че той не може да създаде сдружения у насъ, които ще спечелятъ и ще натрупатъ стотици милиона левове и, имайки противодържавни цели, могатъ да хвърлятъ тия срѣдства за борба противъ държавата. Такава една опасностъ е изключена: първо, защото въ чл. 7 отъ законопроекта и въ конституцията е уреденъ тоя въпросъ — че сдружения, които сѫ противъ държавния редъ, противъ добритѣ нрави, или противъ религията у насъ, нѣма да се допуснатъ; и, второ, защото чисто българскитѣ условия не даватъ изгледи за нѣкаква такава опасностъ.

Г. г. народни представители! Мене не остава какво повече да кажа въ защита на законопроекта, който ни е поставенъ на разглеждане.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Та Вие нищо не казахте за законопроекта!

Министъръ Д. Върбенювъ: Въ всѣки случай азъ считамъ, че когато той отиде въ комисията по Министерството на правосѣдието, където участвуватъ правници отъ различнитѣ групи на Парламента, ще може съ общи усилия да се направятъ ония корекции, ония поправки, които се окажатъ нуждни — ако има такива грѣшки въ него, за каквито се говори — за да отговори той на нуждитѣ на на-

шето правораздаване, на нуждите на нашия живот. Само така ще могат фондациите и всички други сдружения да се урегулират да съществуват и да се развиват по един правилен начин, като им се даде една юридическа същност, като станат юридически лица, за да можем и ние в това отношение да догоним законодателството на по-напредналите държави. Нека повторя: това няма да спре правителството, чрез другото законодателство да лъкува и да задоволява и другите нужди на момента. Нека г. Бобошевски да бъде спокоен в това отношение.

Аз дължа накрай да отговоря на запитването, което народният представител г. професоръ Стайновъ направил, и да кажа, какво отношение ще има законът за юридическите лица, който сега се създава, към закона за дружествата и за училищата, който законъ знаете при какви условия се създаде. Знаете, че Ньойският договоръ предвижда известни стѣснения за насъ в това отношение и че тогавашното правителство, въ изпълнение на тая клауза на Ньойския договоръ, създаде казания законъ, който е отговарял на изискванията на тогавашния моментъ, който е задоволявалъ нужди отъ публично-правенъ характеръ. Азъ няма да изкажа предъ васъ опасението, за което г. Стайновъ, по една традиция, която той и партията му има въ това отношение, съ единъ тънъкъ намекъ каза: дали този законопроектъ няма случайно да влѣзе въ противоречие съ Ньойския договоръ.

П. Стайновъ (д. сг.): Съвсемъ не. Нямахъ туй намѣрение.

Министъръ Д. Върбенювъ: Добре.

П. Стайновъ (д. сг.): Азъ искахъ само да знамъ кой ще утвърждава занапредъ уставитъ на дружествата.

Министъръ Д. Върбенювъ: Азъ мисля, че законътъ за дружествата и за училищата е законъ отъ публиченъ характеръ, а законопроектътъ за юридическите лица урежда частноправни отношения. Следователно оня извънреденъ законъ, създаденъ при ония отношения, цитиранъ отъ г. Стайнова, не е въ противоречие, споредъ моето мнение, съ законопроекта, нито пъкъ тия два закони могатъ да влѣзатъ въ колизия. Ако, обаче, тѣ влѣзатъ въ колизия, съдилищата ще разрешаватъ спороветъ. Безъ да говоря повече, ще кажа на г. Стайновъ, че той разбира по-добре отъ мене нѣщата, за да няма нужда да иска отъ мене да правя публична декларация по тоя въпросъ.

Г. г. народни представители! Г. Стайновъ ми зададе още единъ въпросъ: какво ще стане съ партиитъ у насъ, ако съдѣтъ не желае да ги приеме, да имъ признае качеството на юридически лица?

П. Стайновъ (д. сг.): И ще има ли нужда, споредъ този законопроектъ, отъ регистриране на партиитъ.

Министъръ Д. Върбенювъ: Няма да има никаква нужда отъ това, г. Стайновъ.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц.): Не е задължително.

П. Стайновъ (д. сг.): Като юридически личности ли ще се третиратъ партиитъ?

Министъръ Д. Върбенювъ: Преди всичко, г-да, г. Стайновъ не иска да отлѣли целта, която ние искаме да постигнемъ съ този законопроектъ, който сега създаваме: да направимъ юридическите лица да иматъ право да владѣятъ имоти, да сѣт способни да приематъ завещания, да се управляватъ отъ свои институти и т. н. и т. н. Но никой не е ималъ намѣрение, нито е помислилъ — нито има нужда — съ този законъ да засѣга същността на политическите партии, на съществуването на които никой не е искалъ да попрѣчи. Както каза и г. Цолю Бръшляновъ, не се иска никакво разрешение за тяхното съществуване.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц.): Другъ е въпросътъ, г. министре: дали политическите партии, за да станатъ юридически личности, ще трѣбва да се подчинятъ на всичките форми, предвидени въ този законопроектъ?

Министъръ Д. Върбенювъ: Кои сѣт тия форми, г. Пждаревъ?

В. Молловъ (д. сг.): Регистрация въ Вътрешното министерство.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц.): Регистрация, управление и проше — всичките задължения, предвидени въ законопроекта.

Министъръ Д. Върбенювъ: Ами нашитѣ политически партии и безъ това си иматъ свои управления.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц.): Но и други организации има въ живота, които трѣбва да се годчинятъ на тоя редъ.

Министъръ Д. Върбенювъ: Споредъ законопроекта, не се иска никаква регистрация за политическите партии, освенъ когато се касае въпросътъ да владѣятъ имоти.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц.): Да бъдатъ дееспособни и правоспособни.

Министъръ Д. Върбенювъ: Г. г. народни представители! Следъ тия обяснения, които ви дадохъ по законопроекта, дължа накрай да ви заявя, че като внасяме тоя законопроектъ за гласуване отъ почитаемото Народно събрание, ние имаме съзнание за нуждата, която той ще задоволи, и че считаме, че въ реда на цѣлото законодателство той ще има да попълни една празнота. Тоя законопроектъ не е единъ салтанатъ, а е една нужда, една необходимостъ за нашето законодателство. Безъ тоя законопроектъ то досега не бѣше пълно. Вие знаете, че разпорежданията по тая материя бѣха прѣснати тукъ-таме изъ нѣкои закони. Както за г. Бобошевски, така и за другитѣ г-да, които ме запитваха, е ясно, че нашитѣ съдилища, когато разрешаваха въпроси или отъ тая материя, се ползуваха отъ чуждата юриспруденция и практика, понеже у насъ липсваха законни текстове за това.

Изземвайки отъ изкуството на отлѣлния адвокатъ или отъ съобразителността на съда разрешаването на тия въпроси и туряйки ги въ тая регламентация, съобразна съ най-модернитѣ изисквания на чуждото право, използвайки швейцарския и германския закони, за да разрешимъ въпроситѣ тѣ, както нуждитъ на времето изискватъ, азъ считамъ, че народното представителство ще гласува проекта на първо четене, по принципъ, а въ комисията, съ общи усилия ще направимъ всички ония поправки и корекции, които се намѣрятъ за необходими, за да може законътъ да отговаря на нуждитѣ у насъ и за да може и въ това отношение законодателството на Народния блокъ да бѣде стройно и планомерно. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ на първо четене законопроекта за юридическите лица, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Ще се отговори на питането на народния представител г. Антонъ Кантарджиевъ.

Има думата народниятъ представител г. Антонъ Кантарджиевъ, за да развие питането си.

А. Кантарджиевъ (д.): Г. г. народни представители! Въ връзка съ последното пребиваване на г. Рене Шаронъ въ България, въ ежедневната преса, въ много обществени срѣди и кръгове се появиха едно отъ друго по-противоречиви сведения. Общественото мнение е смутено отъ тѣзи слухове, така както тѣ се лансираха въ пресата и въ общественитѣ срѣди, за които азъ току-що казахъ. Ето защо, азъ счетохъ за дългъ да отправя това питане къмъ уважаемия г. министъръ-председателъ и министъръ на външнитѣ работи и изповѣданията и да го помоля да обясни предъ народното представителство въ какво се е състояла мисията на г. Шаронъ и какъ тя се е приключила, ако въобще той е ималъ нѣкаква мисия.

Това е смисълътъ на моето питане, това сѣтъ въпроситѣ, които азъ смѣтахъ за нуждно да отправя къмъ г. министъръ-председателя и го помоля да ми отговори.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Отъ нѣколко дни, откакто г. Шаронъ, бившъ комисаръ на Обществото на народитѣ у насъ, бѣ дошелъ тукъ, въ вестницитѣ се появиха разни коментари. Това не е странно. Странното е, че пресата започна да тълкува, безъ да има основания за това, че действително въ България между правителството и Обществото на народитѣ се разрешава нѣкакъвъ страшенъ въпросъ! Като че-ли контролъ нѣкакъвъ си се искалъ отъ страна на Обществото на народитѣ и че ние сме били въ борба съ неговия представител тукъ, за да отстранимъ тоя контролъ!

Напоследъкъ вестницитѣ изобретиха друга една легенда: че министърътъ на финанситѣ, който представляваше Бъл-

гария въ Обществото на народитѣ и специално предъ Финансовия комитетъ, е поелъ нѣкакви задължения, които даже министъръ-председателътъ не знае. По тоя начинъ правителството е било ангажирано отъ министра на финанситѣ и не само че е изложилъ България, ами като че-ли той е действувалъ на своя глава и самото правителство, главно шефътъ на правителството, сѣ били изиграни, сѣ били излъгани. Въ това отношение пресата, особено опозиционната, партийна, отъ вчерашна дата е едногласна. Вестникитѣ се надпреварватъ едни следъ други да пишатъ съ много дебели букви за това, „Демократически сговоръ“, редакторъ Димитъръ Павловъ — органъ на партията на г. Цанковъ — пише: (Чете) „Обществото недоумява какви сѣ тия декларации на министъръ Стефановъ предъ Финансовия комитетъ на Обществото на народитѣ, които дори правителството не е знаало досега, та е трѣбвало да ги проучва, разисква и приема въ седемчасовото вчерашно заседание на Министерския съветъ?“

В. „Българска независимост“, органъ на партията на г. Смиловъ, пише: (Чете) „Усилено се говорѣше, че министъръ Стефановъ е приелъ важни и голѣми ангажменти предъ Финансовия комитетъ. На това се е дължало и идването на г. Шаронъ. За тѣзи ангажменти не е знаелъ не само кабинетътъ, но и г. Мушановъ.“

„На какъде върви България при управлението на това вредно правителство...?“

Отъ мнозинството: А-а-а!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: В. „Демократически сговоръ“, Ляпчевъ—Буровъ: (Чете) „Проговорете, г. Мушановъ! Крайно време е дошло. Знаемъ, че ще Ви бѣде тежко, но двойно по тежко ще бѣде на страната.“ (Оживление върѣдъ мнозинството)

Н. Гавриловъ (нац. л): Това Стойчо го е писалъ!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Извинете ме, че нѣма да цитирамъ в. „Пладне“.

П. Попивановъ (з): Не заслужава.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Нека кажа, че ежедневната преса по-малко тревоги създаде по този въпросъ, защото, информирайки се отъ менъ, изнесе тия сведения, които можахъ да дамъ за времето. Партийниятъ печатъ, обаче, създаде тревога, че въ България се вършатъ много лоши работи и, главно, че българското правителство крие нѣкои работи отъ Парламента и отъ общественото мнение.

Г. г. народни представители! Действително, чудно и непонятно е, щото хора въ тѣзи партии, сведущи, които постоянно се занимаватъ съ държавнитѣ въпроси, да могатъ да повдигатъ, за себе си, камо ли предъ обществото, въпросъ, че може да има тайни декларации отъ единъ финансовъ министъръ, направени предъ Финансовия комитетъ, когато всички тѣзи декларации се печататъ и сѣ достояние на всички, които се интересуватъ. Азъ смѣтамъ, че уважаемитъ господа отъ тази страна (Социално-опозицията), които постоянно се интересуватъ отъ дейността на Финансовия комитетъ, сѣ имали възможностъ да прочетатъ протоколитѣ отъ 27 мартъ до 13 априлъ и последнитѣ протоколи отъ 13 октомврий, които сѣ напечатани навремето и сѣ разпратени навредъ — въ Дирекцията на държавнитѣ дългове, въ Министерството на външнитѣ работи и пр. Убеденъ съмъ, че всички, които се интересуватъ отъ тѣзи въпроси, сѣ имали възможностъ да проверятъ декларациитѣ на финансовия министъръ; имали сѣ възможностъ да прочетатъ препорѣкитѣ на Финансовия комитетъ при Обществото на народитѣ и решенията, които е взелъ по тѣзи въпроси Съветътъ на Обществото на народитѣ, за да нѣма нужда отъ това изобретено, клюкарско не, но злосторно оржие, че финансовиятъ министъръ билъ направилъ декларации, които не сѣ известни на правителството и на самия министъръ-председателъ. Азъ съмъ убеденъ, г-да, че на всички онѣзи сериозни хора, които следятъ отношенията ни съ Финансовия комитетъ, сѣ известни тѣзи декларации — не само на правителството и на министъръ-председателя сѣ известни, но и на тѣхъ.

Г. г. народни представители! Започнахъ съ този въпросъ, малко партиненъ, за да изкажа учудването си отъ лекотата, съ която се третиратъ такива голѣми въпроси. Азъ разбирамъ, да искате да се разберемъ по втория въпросъ, каква е била мисията на г. Шаронъ тукъ, какво сме преговаряли съ него, какво сме достигнали — въпроси важни,

въпроси, които се слагатъ днесъ, които сѣ се слагали въ миналото 36 пѣти, доколкото азъ зная, въ постояннитѣ търкания между Финансовия комитетъ и бившето правителство; въпроси, които ще се сложатъ и утре, и други дѣнь, докато имаме отношения съ Финансовия комитетъ и съ Обществото на народитѣ и докато имаме тукъ, въ България, съветникъ при Българската народна банка и комисаръ, представляващъ Обществото на народитѣ.

За да отстраня, за да елиминирамъ този въпросъ, ще ви прочета декларациитѣ на финансовия министъръ. Тѣ сѣ ясни и не сѣ скрити отъ никого. Извънъ тѣзи декларации, писмено направени въ Обществото на народитѣ и констатиранни, други нѣкакви декларации нѣма. Най-после не могатъ да иматъ значение за никого, ако има такива, но азъ ви увѣрявамъ, че абсолютно нищо друго нѣма. Като ви чета по-нататъкъ развоя на нашитѣ разговори и онова, което е постигнато, ще разберете, че сѣ водени разговори не само за днесъ, но и за изпълнение на задължения, поети отъ преди 8 години.

Г. г. народни представители! Азъ ще се стремя, колкото е възможно по-накратко, да направя изложението си и да го направя най-обективно, за да може да се разбере въ що се състои въпросътъ.

По така наречения бѣжански заемъ отъ 1926 г. имаме едно постановление, споредъ което при Българската народна банка се учредява съветникъ. Какви сѣ правата на този съветникъ, ще говоря по-нататъкъ. Споредъ протокола по стабилизационния заемъ, подписанъ въ Женева на 10 мартъ 1928 г., имаме установенъ комисаръ — длъжностъ, която заемаше г. Шаронъ. Какви сѣ длъжноститѣ ни? Ще ми позволите да прочета чл. VI отъ протокола, безъ първитѣ четири пункта, които се отнасятъ за изпълнението на стабилизационния заемъ. (Чете).

„5. Българското правителство се задължава да изпраща на Съвета на Обществото на народитѣ всѣки 3 месеца, въ продължение на 5 години, начинающъ отъ подписването на настоящия протоколъ, докладъ за положението на бюджета и за задълженията на съкровището, и специално, за употреблението на произведението на заема.“

„6. Българското правителство се задължава:

„а) да пристѣпи къмъ създаването на една нова система на държавно счетоводство, отговаряща на принципа за единството на бюджета, и да включи въ бюджета всички специални фондове, съ изключение на тѣзи, означени въ приложение IV“. Не ща да ви цитирамъ четиритѣ фонда, за които се разрешава да останатъ отдѣлно, защото ви сѣ известни. (Продължава да чете)

„б) да поддържа сегашната метода на месечни бюджети; „в) да установи една система на пълненъ и постояненъ контролъ на съкровището и, докато въпросната система бѣде установена, да поддържа контролъ, упражняванъ по настоящемъ отъ комисията по бюджета;

„г) да публикува редовно всѣки месецъ, подъ подходящи заглавия, сведения за предвиденитѣ въ бюджета приходи и разходи, за касовото положение и задълженията на съкровището, както и за положението на държавнитѣ дългове.

„Формата на тия сведения ще бѣде установена въ съгласие между българското правителство и комисаря на Обществото на народитѣ.

„7. Българското правителство ще положи всички усилия, за да намали числото на държавнитѣ служители и на служителитѣ въ държавнитѣ предприятия поне съ 10,000, въ срокъ отъ 2 години, начинающъ отъ 1 юлий 1928 г.“

Тѣзи постановления, които ви чета, сѣ приети по стабилизационния заемъ.

Членъ XI на сѣция този протоколъ разпорежда по следния начинъ: (Чете)

„1. Комисарътъ, назначенъ съгласно чл. I на протокола, подписанъ въ Женева на 8 септемврий 1926 г., ще трѣбва въ рапортитѣ, отправяни отъ него до Съвета на Обществото на народитѣ, съгласно § 3 на чл. I на казания протоколъ, да отбелязва сѣщо успѣхитѣ, постигнати въ изпълнението на настоящия протоколъ, и българското правителство ще му доставя всички необходими за тая целъ сведения.

„2. Безъ да се гледа на постановлението на § 6 отъ чл. I на протокола, подписанъ въ Женева на 8 септемврий 1926 г., комисарътъ ще остане на длъжностъ, додѣто съветътъ констатира, че неговата служба не е вече нужна за целитѣ, посочени въ чл. чл. 6 и 7 на настоящия протоколъ.“

Чета ви тѣзи разпорѣдби, г. г. народни представители, за да ви стане ясенъ въпросътъ. Въ разстояние на петъ години отъ 1928 г., когато се сключи стабилизационниятъ

заемъ, комисарътъ трѣбва да напусне България, обаче само когато Съветътъ на Обществото на народитѣ се произнесе, че всички поети задължения сѫ изпълнени. Докато Съветътъ на Обществото на народитѣ не се произнесе, че ние сме изпълнили всички постановления, дотогава, следователно, комисарътъ може да стои въ България. А споредъ п. 1 на членъ XIII: (Чете) „Всѣко разногласие по тълкуването на настоящия протоколъ ще се урежда отъ Съвета на Обществото на народитѣ“ — другъ арбитъръ нѣма. Обществото на народитѣ ще се произнесе по спора, и то окончателно ще реши, ако има разногласие въ мненията.

Вие знаете, че отъ 4—5 години насамъ ние имаме отъ страна на Финансовия комитетъ при Обществото на народитѣ препорѣжката, България да употребява всичкитѣ си усилия, за да може да склучи своя бюджетъ безъ дефицитъ. Нѣма защо да излагамъ подробноститѣ, казвамъ ви главната целъ, която се гони отъ Финансовия комитетъ съ тая препорѣжка. Възложи се на България да разрешава много задачи, да измѣня много закони, направиха се много препорѣжки, за да може да се достигне тая целъ. Обаче, г. г. народни представители, ония, които се борятъ съ действителността на живота, знаятъ, че много отъ тия постановления и въ миналото не сѫ могли да бѣдатъ изпълнени и този въпросъ, въпрѣки препорѣжитѣ и задълженията, които сѫ поемани не е могълъ да се разреши. Нека да ви кажа, че до денъ днешенъ България не е могла да присѣдини всичкитѣ си фондове — съ изключение на 4 — къмъ бюджета, нито е могла въ продължение на дветѣ години, отъ какъ е направена тая препорѣжка, да намали държавнитѣ си чиновници съ 10 хиляди души, нито е могла, както се искаше още отъ по-рано, да внесе законопроектъ за акцизитѣ, който ще даде и по-голямъ приходъ на държавата и т. н. Ние постоянно сме предъ нашитѣ мѣчнотии, а Финансовиятъ комитетъ ни е подканвалъ и потиквалъ да се предприематъ нѣкои мѣрки, които да могатъ да удовлетворяватъ, така да се каже, неговитѣ препорѣжки.

Тая година, презъ м. октомврий, г. Чемберлейнъ, като представителъ на английскитѣ портъори, бѣше сезиралъ Обществото на народитѣ, съ искането да се вземе една резолюция за точно изпълнение на договоритѣ по следвоеннитѣ заеми. Правѣха се натяквания на Финансовия комитетъ. Финансовиятъ комитетъ препорѣжча на чуждитѣ портъори да дадатъ заемъ на балканскитѣ държави. Значи, подъ порѣчителството на Обществото на народитѣ чуждитѣ портъори дадохъ заемъ на балканскитѣ държави, включая и на България. Финансовиятъ комитетъ изказва препорѣжки, да се облекчатъ длъжницитѣ, като опредѣля да плащатъ 50% — въ вреда, разбира се, на портъоритѣ. Финансовиятъ комитетъ, отъ друга страна, се държи халтаво, като не заставя длъжницитѣ да изпълнятъ поне ония задължения, които сѫ поети по различни договори. По този поводъ Съветътъ при Обществото на народитѣ взема едно решение за взимане по-ефикасни мѣрки срещу длъжницитѣ. Финансовиятъ комитетъ, отъ своя страна, започна да иска отъ държавитѣ—длъжници, по-специално, да изпълнятъ вече задълженията си, за да може да отговори на решението на Съвета на Обществото на народитѣ.

Г. Шаронъ дойде тукъ като представителъ на Обществото на народитѣ, за да разясни три въпроса.

Нека да започна най-напредъ отъ декларациитѣ на г. министра на финанситѣ.

На 27 мартъ министърътъ на финанситѣ направи следната резерва: (Чете) „Въ духа на протоколитѣ отъ 1926 и 1928 г.“ — за които ви поменахъ, за протоколитѣ по бѣжанския и по стабилизационния заемъ — „българското правителство ще продължава да консултира комисаря на Обществото на народитѣ и да използва неговото съдействие — *utiliser son concours* — специално по отношение изпълнението на препорѣжитѣ, съдържащи се въ доклада на Финансовия комитетъ.“

Министъръ С. Стефановъ: Чл. 3.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Да.

Министъръ С. Стефановъ: Прочетете го цѣлия.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Нѣма защо да го чета.

Това е относително тѣзи въпроси, които се засѣгатъ отъ комисаря.

На 13 октомврий министърътъ на финанситѣ направи сѣщо предъ съвета на Обществото на народитѣ следната декларация: „Българското правителство ще продължи ре-

формата на финансовата администрация, като използва съдействието на комисаря на Обществото на народитѣ — *Le Gouvernement bulgare poursuivra la réforme de l'administration financière en utilisant le concours du commissaire de la Société de Nations*“.

Тѣзи сѣ, г. г. народни представители, дветѣ декларации на министра на финанситѣ, за които се говори, че тѣ не сѫ били известни даже на правителството или на министъръ-председателя. Тѣзи декларации ангажиратъ българското правителство. Министърътъ на финанситѣ представлява българското правителство, той е редовенъ делегатъ на българското правителство. Но Финансовиятъ комитетъ, чрезъ г. Шаронъ, желае едно тълкуване, да се прецизиратъ отношенията ни, да се трѣгне въ единъ пътъ на съгласие, да не се дразнимъ постоянно. Обществото на народитѣ, казва той, не е представителъ на портъоритѣ, а е една институция, която желае, управлението на държавитѣ—длъжници да върви добре, та кредитори и длъжници да сѫ добре. Това сѣ пожеланията, които се правятъ винаги отъ страна на Финансовия комитетъ.

Г. г. народни представители! Съ г. Шаронъ ние дойдохме до съгласие. Азъ нѣма да ви излагамъ тукъ надълго и широко процедурата, която се следва, и всичкитѣ предложения, които се правиха. Но за уяснение на мисълта си ще ви кажа, че този въпросъ бѣше повдигнатъ, когато ние бѣхме въ Женева, предъ Обществото на народитѣ и предъ Финансовия комитетъ. Азъ имамъ нарѣще данни и мога да ви ги цитирамъ, за да видите, какъ сме водили работитѣ тамъ. Финансовиятъ комитетъ въ рапорта, който изпраща до Съвета на Обществото на народитѣ, бѣ се изразилъ така: „Комитетътъ взема актъ съ задоволство отъ намѣренното, изразено отъ министра на финанситѣ — *de disposer dans un bref délai* — да представи въ единъ късъ срокъ въ Парламента — *après avoir consulté le commissaire*“ — следъ като е консултиралъ комисаря, два проекта на закони, имайки за обектъ реформитѣ на прѣжитѣ и косвени данъци“.

По този въпросъ, следъ дълги преговори, които водихме, фразата: „*après avoir consulté le commissaire*“ се премахна. Ние поддържахме, че не сме длъжни да консултираме комисаря, който нѣма такива права. Той има други права. Такова задължение ние не можехме да приемемъ и още тогава Финансовиятъ комитетъ възприе нашето гледище.

Редакцията, която възприехме, е следната: (Чете) „Одобраватъ се декларациитѣ на министра на финанситѣ, направени въ заседанията на съвета на Обществото на народитѣ на 15 априлъ 1932 г. и 13 октомврий 1932 г.“ — дветѣ декларации, които ви прочетохъ — „и се потвърждава желанието на българското правителство да сътрудничи въ духа на протоколитѣ отъ 1926 и 1928 години съ комисаря на Обществото на народитѣ, като използва неговото съдействие, специално що се отнася до подготовката на една програма за реформи въ финансовата администрация“.

Г. г. народни представители! Нека ви кажа, че въ тая формула, която приехме, можахме да ограничимъ една разпорѣдка въ единъ отъ докладитѣ на Финансовия комитетъ, въ която ни се препорѣчваше да се приеме отъ насъ системата на декрети въ законодателната ни дейностъ — нѣщо, което още навремето ние отхвърлихме.

Следователно, въпросътъ, който има да обсъжда всѣки единъ българинъ, е за текста, който ви прочетохъ.

Въ протоколитѣ, които имаме отъ 1926 и 1928 г., задължителни за насъ, ние смѣтаме, сѣщо, че е опредѣленъ срокътъ на комисаря, а относно фразата „*après avoir consulté le commissaire*“ — да се консултира комисарътъ — се прие формулата: „като използва неговото съдействие — *utiliser son concours* — специално що се отнася до подготовката на една програма за реформи въ финансовата администрация“.

Но, г. г. народни представители, не бѣше само този въпросъ. Ние имаме други два въпроса, които сѫ свързани. Намъ ни казватъ: „По стабилизационния заемъ вие имате задължение по единъ пунктъ, което никога не сте изпълнили и не искате да изпълнявате“.

Въ п. 8 на стабилизационния заемъ се говори следното: (Чете) „Министърътъ на финанситѣ ще съгласува и одобрява всички заеми, външни и вътрешни, които биха склучили всички обществени власти. Той ще взема мнението на управителя на Българската народна банка и, презъ време на мандата му, това на съветника при Българска народна банка по тия въпроси, както и по

всички законодателни мърки и други работи отъ общъ характеръ, досежно монетната и кредитна политика“.

Обществото на народитѣ казва: „Досега по всички въпроси за монетната или кредитна политика българското правителство не се е отнасяло до управителя на Българската народна банка и до съветника на Народната банка, следователно, вие не изпълнявате задълженията, които имате по закона за стабилизационния заем“.

Този въпросъ, г. г. народни представители, се повдига наново и сега искатъ този членъ да се изпълнява. Не че не се изпълнява — по много въпроси, които сѣ въ връзка съ стабилизационния заемъ, винаги е говорено съ управителя на Народната банка и съветника при Народната банка — но по законитѣ, които се гласуваха напоследъкъ, не зная, чужденци ли сѣ само „доброжелателитѣ“, или има и българи „доброжелатели“, се повдигна въпросъ, че се прокарватъ закони, които могатъ да вредятъ и на монетната политика, и на кредита въ страната, и по тѣхъ не е консултиранъ съветникътъ при Народната банка. И г. Шаронъ идва тукъ и ни казва: „Искаме да изпълните вашитѣ задължения“.

Г. г. народни представители! Кой сериозенъ българинъ — не само държавникъ, не само политикъ — нѣма да приеме, че споредъ този членъ, който ви прочетохъ, ние имаме задължение? Трѣбва да унищожимъ договора за стабилизационния заемъ, за да можемъ да се отървемъ отъ това задължение. Правителството не направи нищо друго, освенъ да констатира това и да нареди само начина на съобщението. Ето какъ гласи съглашението: (Чете) „Правителството ще изпълнява постановлението на чл. 6, § 8 на протокола, отъ 10 мартъ 1928 г.“ — параграфъ, който ви чета — „като иска писмено отъ управителя на Българската народна банка и отъ съветника при сѣщата тѣхното мнение по всички въпроси, споменати въ казания членъ. Министърътъ на финанситѣ ще потвърди получаването на така даденитѣ мнения“.

Въпросътъ, следователно, се състои въ това, да се установи начинътъ на съобщението между банката и правителството. И тъй като две учреждения не се сношаватъ, освенъ писмено — устно тѣ не се сношаватъ — възприе се, че мнението трѣбва да се съобщи писмено. Ще се намери ли нѣкой отъ г. г. народнитѣ представители, или отъ онѣзи, които много изтънко критикуватъ правителството, да каже, че ние можехме да измѣнимъ тая формула? Азъ смѣтамъ, че онѣзи, които знаятъ що значи държавно задължение съ договоръ, нѣма да ни упрекнатъ, че ние сме потвърдили едно задължение на България.

Г. г. народни представители! Третиятъ пунктъ, е следниятъ. Въ тоя сѣщия параграфъ по стабилизационния заемъ азъ ви казахъ, че е установена системата на месечнитѣ бюджети. Месечни бюджети се правятъ винаги. Презъ времето на бившето правителство имаше една комисиия, която я наричаха „чека“ и която определяше месечнитѣ бюджети. Тѣ се правѣха затуй, за да може всѣки единъ отговоренъ министъръ да разходва само въ границитѣ на месечния бюджетъ. Това правимъ и ние. Обаче, г-да, нека кажа, въ практиката месечнитѣ бюджети често се превинаватъ, защото разходитѣ се правятъ по една не дотамъ стегната система и сумитѣ, които се предвиждатъ въ месечнитѣ бюджети, не отговарятъ на предвиденитѣ по-рано разходи.

Въ п. 2 е казано: (Чете) „Установенитѣ въ месечнитѣ бюджети разходи нѣма да се превинаватъ, освенъ въ изключителни случаи, по докладъ на министра на финанситѣ“. Това е, г-да! Месечнитѣ бюджети си оставатъ и тѣ може да се превинаватъ, когато министърътъ на финанситѣ иска. Това нѣщо ние го имаме, ако искате, и въ закона за бюджета. Министърътъ на финанситѣ е господаръ спрямо всички министри при бюджетнитѣ имъ разходи.

Това сѣ, г-да, съглашенията, които ние постигнахме съ г. Шаронъ по тия въпроси, които изнасямъ предъ васъ. Това е всичко. Ако нѣкой предполага, че има, нѣкакви други ангажменти, трѣбва да счита, че действително тукъ има не само недостойни хора, а хора престѣпни, които по голѣмитѣ интереси на страната, особено отъ такова естество, и въ отношенията съ Финансовия комитетъ при Обществото на народитѣ, сѣ въ състояние да лъжатъ. Ние не сме такива.

И зарадъ туй менъ толкова ми бѣше мъчно, когато се изнасятъ тѣй въпроситѣ предъ обществото и общественото мнение. Има въпроси, г-да, по които ние можемъ помежду си да споримъ, да ги третираме партизански, обаче има въпроси, по които, ако се допустнатъ спорове,

могатъ само да пакостятъ на страната. Мене ми задаваха въпроса: защо Вие най-напредъ не ни казахте защо е дошълъ г. Шаронъ, та да поставимъ на публично разискване тия въпроси?

Г. г. народни представители! Да поставимъ на разискване какви въпроси? Да се съпоставяме спрямо представителя на Обществото на народитѣ и да водимъ партизански споръ? Не! Убеждението ми е, че действително ние трѣбва да съгласуваме нашата дейность съ Обществото на народитѣ. Азъ дължа да кажа, че всѣко правителство трѣбва да съгласува дейността си съ Финансовия комитетъ при Обществото на народитѣ по всички въпроси, които има да се повдигатъ. По всички задължения, които ние имаме, сѣдня ни е само Съветътъ при Обществото на народитѣ, другъ сѣдня ние нѣмаме. Онова правителство, което мислѣ за интереситѣ на страната, за бъдещето ѝ, въ тия тежки дни, въ които живѣемъ, ще трѣбва да съгласува дейността си съ Обществото на народитѣ. Но предлага се, че единъ български министъръ или правителство могатъ да накрънятъ независимостта, суверенитета на народа, за да бжде угодно нѣкому. Не! По принципъ, когато може да се засегне независимостта на България, азъ не третирамъ. Но когато въпроситѣ се отнасятъ до търкания и до уреждания на спорове по нашитѣ задължения, и трѣбва да дириимъ начини, за да можемъ да сме добре съ Обществото на народитѣ, отъ което постоянно очакваме облаги, върху което възлагаме надеждитѣ си, въ това отношение *c'est le ton, qui fait la musique* — тонътъ прави музиката. И въ нашитѣ отношения трѣбва да имаме добъръ тонъ.

Кѣде е контролътъ, за който ни говорятъ, че българското правителство е допустнало? Азъ ви казвамъ, че съмъ спорилъ, лично съмъ спорилъ за защита на нашата самостоятелность. Спорилъ съмъ по смисъла на думата *consulter*. Терминътъ *de se consulter* не съмъ го приелъ, защото смѣтамъ, че терминътъ *consulter* значи, че се задължавате да се съобразявате съ консултациата, която Ви е дадена. Ние сме доста чувствителни. Въприемхемъ термина *utiliser son conseil*, който дава възможность на правителството да използва мнението на представителя на Обществото на народитѣ по въпроси отъ финансовата администрация, съ които има да се занимава.

Излагайки ви тѣй искрено въпроситѣ, които сѣ разрешени въ тия три точки, азъ, г-да, се надѣвамъ, че и ония, които ни обвиняваха по тия въпроси, ще се поправятъ. Азъ не искамъ, извънъ нашитѣ срѣди, опозицията да ни поддържа. Ние поемаме отговорности — тѣ сѣ наши отговорности — но азъ бихъ желалъ, по въпроси не партийни, а държавни и национални, когато се третиратъ, да не се пакости — само да не се пакости. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Колкото до отговорноститѣ за пазенето на националното достоинство и на националния суверенитетъ, г-да, азъ изложихъ въпроса предъ всички ви. Сѣдете ни.

На господата отъ опозицията казвамъ: извънъ това, що изложихъ, нѣма нищо друго; въ рѣцетѣ ви сѣ протоколитѣ на Финансовия комитетъ, за да можете да се справите съ тѣхъ и да преценитѣ дейността ни. Надѣвамъ се, че ще се признае, че сме третирали въпроситѣ отъ осторожно; на думитѣ сме внимавали; искали сме да изпълнимъ нашитѣ задължения; гарантирали сме нашия суверенитетъ; не сме желали да даваме доказателства, че сме въ разпри съ Обществото на народитѣ.

Г. г. народни представители! Парламентъ и народъ, които се смуцаваха отъ измислици и сензационни интриги, които се пускаха, сѣ освѣтлени. Надѣвамъ се, че тѣ ще ни дадатъ право и ще ни подкрепятъ. Българската държава въ положението, въ което се намира, има нужда отъ подкрепата на цѣлия народъ и на цѣлото народно представителство. (Бурни ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Следъ обясненията, които даде г. министъръ-председателътъ, азъ считахъ, че е излишно да вземамъ наново думата и да се връщамъ върху обяснения на въпроси, които оня день дадохъ тукъ предъ Парламента. Като финансовъ министъръ, обаче, се считамъ засегнатъ отъ всичко, което публично се изнася въ една категорична форма и което не може да не внесе смутъ всрѣдъ широкитѣ маси, които не могатъ да бждатъ посветени по тия въпроси. Това ми налага да кажа нѣколко думи въ допълнение на

онова, което г. министър-председателят каза, както и да се поясня малко по-открито по този деликатен въпрос, обаче мѣстото, което заемамъ, ми налага да не отивамъ много далечъ, не само като министър, но и като български гражданинъ имамъ съзнанието за голѣмитѣ отговорности въ днешния моментъ за страната, за да не развързвамъ повече езика, за да стане ясно на българския народъ всичко онова, което държава и народъ понасятъ по силата на едно положение, създадено не отъ нѣкакви кризи, не отъ безумието и некадърността на днешното управление, а отъ ония, които имаха дързостта да ровятъ и да се закачатъ съ въпроси, по които тѣ самитѣ бѣха длъжни да държатъ едно по-друго поведение, особено при голѣмото самообладание и въздържане, което си наложи правителството и специално финансовият министър, който изнася голѣмитѣ тежести на днешното тежко положение. (Оживление всрѣдъ лѣвицата)

Тѣзи нѣколко думи, г. г. народни представители, азъ счетохъ за нужно да кажа, защото въ всички други области и направления на днешното правителство критикитѣ сѣ опозицията сѣ и позволени, и полезни, но въ една тѣй деликатна област и по едни тѣй очевидни въпроси, въ разрешението на които е вложено всичко, каквото е могло да се направи не отъ управникъ, а отъ българинъ, не бѣше никакъ тактично отъ страна на тия, които въ Камарата не вдигнаха гласъ да правятъ бележки, когато се даваха обяснения презъ м. априлъ и оня день по последнитѣ съглашения съ портъоритѣ, а чрезъ своитѣ органи излизатъ да смущаватъ обществото. Тѣ вършатъ въ днешното болно време единъ болшевиизъмъ много по-голямъ, отколкото оня, който вършатъ тия отъ тая страна! (Сочи работниците!) (Бурни ржкоплѣскания отъ мнозинството. Оживление)

Р. Маджаровъ (д. ср): Туй е насочено противъ политиката на правителството.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Може да боли малко — азъ разбирамъ — но ...

А. Буревъ (д. ср): Хайде холанъ!

Министъръ С. Стефановъ: ... тѣ трѣбва да влѣзатъ въ положението и на тия, които днесъ полагатъ всички усилия да се справятъ съ тѣй тежкото наследство. тритѣ четвърти отъ което се дължи на тѣхната управа. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Г. г. народни представители! Нѣма да се впусна повече въ обяснение на тази моя декларация, но азъ я поддържамъ и ще излѣза на публично мѣсто да я разясня и подкрепя. До днесъ съмъ се въздържалъ и не съмъ направилъ нито едно публично събрание, освенъ чисто стопанскитѣ беседи въ Варна, Бургасъ, Пловдивъ, разбирайки, че днесъ повече отъ всѣкога финансовият министър трѣбва най-малко да приказва.

Трѣбваше ли, следователно, г. г. народни представители, подобно поведение отъ тѣхна страна следъ тия резултати, които се постигнаха съ сключване двустранни съглашения съ задоволителни резултати? Азъ имамъ право да кажа „съ задоволителни резултати“ и съмъ убеденъ, че и тѣ въ тѣхнитѣ души признаватъ всичко това. Канцеларията на Дирекцията на държавнитѣ дългове е на разположение на всички. Азъ съмъ изпращалъ всички съглашения на всѣки, който ги е искалъ. Следователно, тайна не съществуваше по всичко, което стана презъ м. априлъ и презъ м. октомврий по временнитѣ спогодби, които се постигнаха за трансфера.

Ако това е така, г. г. народни представители, какъ трѣбва да наречемъ тия постѣпки, които се правятъ отъ тѣхна страна по една такава деликатна материя? Трѣбваше ли по тия въпроси, въ днешния день, когато се прави апелъ за обединение силитѣ на страната, за да бѣде изведена отъ тѣй тежкото положение, и специално по тѣзи външни въпроси, където е необходима подкрепата на цѣлкупния български народъ, щомъ нѣмаше никакво предизвикателство отъ тая маса (Сочи министерската маса), трѣбваше ли, казвамъ, ние да бждемъ предизвикани отъ тамъ? (Сочи сговориститѣ) Имаше ли нужда днесъ да даваме тѣзи сцени тукъ и навънъ? Защото, г. г. народни представители, азъ съмъ оправданъ вече, въ качеството си на финансовъ министър, ако излѣза да обясня положението. Азъ досега не съмъ го правилъ, за да не бѣда обвиненъ, че го правя, за да оправдавамъ мнжнотиитѣ на моята дейность като финансовъ министър или да кова обвинения срещу миналото управление. Такова намѣрение не съмъ ималъ. И, откакъ стоя на това

мѣсто, желая да се знае поне единъ моментъ, че съмъ проявилъ такава тенденция. Но, г. г. народни представители, въ едно болно време, като днешното, ако тѣзи въпроси останатъ обществено неуяснени, ще остане впечатлението, че днешното тежко положение за народното стопанство и изнемогващата държава и на нейнитѣ сътрудници — чиновници, пенсионери и всички ония, които сѣ свързани съ нея — се дължи само на некадърността на днешното правителство. Такова едно впечатление не може да бѣде оставено. Трѣбва да бѣде разяснено, за да се разбере, че — не сме отъ безгрѣшницитѣ — това положение се дължи не на днешни грѣшки, а въ три четвърти на тежкото наследство, отъ което пѣшка и правителство, и държава, и цѣлото народно стопанство. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството).

Г. г. народни представители! Азъ правя тая декларация, че когато му дойде времето — по бюджетитѣ или по другъ случай — ще обясня тоя въпросъ по-подробно. Азъ нѣма да оставя тая декларация да остане само една фраза, а ще я подкрепя напълно съ цифри, съ данни, защото това положение трѣбва да бѣде веднѣжъ завинаги разяснено.

Кой е въпросътъ, който се сложи днесъ? „Защо е дошълъ Шаронъ?“ Кой го полага? Който е довелъ Шарона въ България. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството) Г. г. народни представители! Азъ нѣмамъ за целъ да засегна когото и да било. Всичкото ми уважение и къмъ г. Шарона, и къмъ всички сѣзи представители, които по силата на едни договори стоятъ тукъ. Защото не по тѣхна вина тѣ сѣ тукъ и нѣма какво да говоримъ противъ тѣхъ. Миналото управление, което сѣ увлѣчено на широкъ мащабъ въ угодничество и услуги по всички направления за свои цели, докара положението дотамъ, че то трѣбваше да направи единъ заемъ да покрива дефицити, да прави втори заемъ и най-сетне, безъ да му мигне окото, то подготвяше трети заемъ. То бѣше трѣгнало безогледно въ пѣтя на заемитѣ. При това положение всѣки, който даваше пари, трѣбваше да охранява своитѣ интереси и да има гаранция, че действително паритѣ, които е далъ, ще ги вземе обратно.

Вториятъ въпросъ, който се слага и който засѣга лично мене, е, че имало нѣкакви тайни клаузи, имало нѣкакви декларации — така предаватъ тѣзи листове (Сочи вестници) — каквито министърътъ на финанситѣ не билъ изяснилъ предъ Министерския съветъ и обществено тѣ останали неуяснени. Така в. „Слово“, не подъ резерва, а по единъ много категориченъ начинъ изнася, че финансовъ контролъ надъ България билъ наложенъ и че министърътъ на финанситѣ поелъ голѣми ангажменти въ Женева. И по-нататъкъ пише: „Предъ да бѣде консомиранъ този горчивъ хапъ, г. Шаронъ е дошелъ въ София съ нови и още по-неприятни изненади, които сѣ поставили правителството въ много трудно положение. Г. Стефановъ се съгласилъ да бѣде назначенъ за контролоръ по бюджета г. Кьоснеръ, тогавъ когато портъоритѣ искали да изпратятъ въ България като свой представителъ известния на нашето общество г. Шаронъ“. — Това е една глупостъ, която може да се каже само отъ единъ невежа. Г. Кьоснеръ си е свететникъ при Българската народна банка. Азъ предизвиквамъ г. Кьоснеръ да отговори, кога съмъ го канилъ да заеме това мѣсто и въобще мога ли това азъ да правя.

По-нататъкъ в. „Слово“ продължава: (Чете) „По този именно въпросъ се водятъ оживени спорове въ кабинета. Нѣма съмнение, че чужденцитѣ искатъ да засилятъ вмѣшательството си въ уреждането на нашитѣ финанси и съ това се обяснява желанието на г. Вато да му бѣде уредена канцелария въ Финансовото министерство и да му се разширятъ правата“.

Отъ мнозинството: Това е банкерски вестникъ.

Министъръ С. Стефановъ: По-нататъкъ той говори иронично за „голѣмитѣ реформи“ на правителството, за които се приказвало до втрѣсване и за недоволството отъ бездейността на днешното управление. И най-накрая казва: (Чете) „Ето защо не трѣбва да чакаме подсѣщане отъ чужденцитѣ, а сами да направимъ това, което сме длъжни на направимъ, ако искаме да избавимъ държавата си отъ нови унижения.“

В. Молловъ (д. ср): Да, вземете и „Ново време“ да прочетете!

Министъръ С. Стефановъ: По-нататъкъ в. „Слово“ пише защо е дошълъ Шаронъ и иска финансовият министър да обясни предъ българския народъ въ какво се

състоят всички тия работи, които били смущавали обществото. Ако от тукъ (Сочи Сговора), днесъ се казва, че не трѣбва да се отдава значение на тия работи и че това сѣ обикновени вестникарски сензации, азъ, г. г. народни представители, мога само да съжалявамъ господата, ако тѣ разбиратъ, че въ този моментъ тия въпроси сѣ обикновени сензации, които могатъ да се омаловажаватъ и считатъ за нищо, и като така правителството нѣмало защо да бѣде толкова чувствително къмъ тѣхъ, не било нужно да се обяснява, а тѣ сами ни подканятъ и искаха да дадемъ обяснения, за да бѣдѣло ясно на обществото всичко това.

В. „Свободна речъ“ пише подъ голѣмото заглавие „Капитулация на правителството предъ г. Шаронъ. Тайнственитѣ декларации на г. Стефановъ въ Женева“... и т. н. и по долу „Правителството капитулира предъ Финансовия комитетъ“.

„Демократически сговоръ“ съ председателъ Цанковъ пише за декларацията на министъръ Стефановъ въ Женева и казва: „Обществото недоумява какви сѣ тия декларации на министъръ Стефановъ предъ Финансовия комитетъ, които дори правителството не знаело досега“ и т. н.

Р. Маджаровъ (д. сг.): Пропустнахте в. „Време“.

Министъръ С. Стефановъ: Долното партизанство, което се прави по тия деликатни въпроси, не е друго, освенъ предателство. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Вие трѣбва да знаете, г. г. народни представители, че отъ всичко туй губи само България.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): А не губи ли България, като наричатъ общо предатели едни хора, които носятъ отговорностъ?

Министъръ С. Стефановъ: Отъ тия въпроси нѣма да бѣде уязвенъ нито министърътъ на финанситѣ, нито правителството на г. Мушанова. Отъ тия закачки и сензации ще бѣде уязвена България, макаръ че всички тия патриоти всѣки денъ да изтъкватъ своитѣ голѣми грижи за нея. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Най-малко на тѣхъ допаднаше такова поведение.

Н. Стамболиевъ (з): Само за свой личенъ интересъ гледатъ, не за интереситѣ на българския народъ.

М. Райковски (з): Не се стамуватъ.

Т. Тонковъ (з): Тѣ нѣматъ срамъ.

Н. Стамболиевъ (з): Г. Молдовъ напустна Парламента въ този моментъ, когато се заседа на най-сериозниятъ въпросъ за народа и за държавата, защото той е виновенъ по всички заеми. Той бѣше стѣлбътъ на всички заеми.

Нѣкой отъ мнозинството: (Къмъ А. Ц. Цанковъ, който става отъ мѣстото си) Чакай, чакай, недей излиза. Постои малко, г. Цанковъ.

Т. Тонковъ (з): Почакай малко да си видишъ мурафета.

Х. Калфовъ (д. сг. Ц): Г. министре! За единъ моментъ. (Тропане по банкитѣ отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Силно звъни)

Министъръ С. Стефановъ: Моля ви се, г-да. Азъ искамъ да чуя г. Калфовъ, за да му отговоря.

Х. Калфовъ (д. сг. Ц): Моля да ми позволите да обясня единъ малъкъ фактъ, който, обаче, има значение за прѣстижа на нашата преса. Отговорноститѣ на всѣко едно правителство се ценятъ, било едновременно сѣ извършване на актоветѣ, докато тѣ траятъ, било впоследствие, когато бѣдатъ напълно обяснени. Кой какви отговорности има въ миналото и кой какви такива има въ настоящето, това ще бѣде изяснено рано или късно. Но азъ подчертавамъ твърдо, че пресата не е искала да създаде сензация по тоя въпросъ и да въведе въ заблуждение обществото, че има поети нѣкои нови ангажменти. Азъ ви моля да се опрете на тоя пасажъ, който вчера информационната преса даде на обществото. (Възражения отъ мнозинството)

Й. Василевъ (д): Значи, Вие сте авторъ на писаното.

Х. Калфовъ (д. сг. Ц): Чакайте и изслушайте. Касае се до думитѣ на г. министър-председателя, предадени по

такъвъ начинъ, че трѣбва да бѣдатъ сега прочетени, за да видете дали пресата е искала да буди аларма, дали е искала да прави сензации или е имала нѣкое друго желание. Тя — пресата — моли да ѝ кажете официално тукъ, отъ трибуната, въ съответнитѣ парламентарни комисии или въ изявления вѣнъ — както намѣрите за добре — какъ стои точно въпросътъ, понеже той е голѣмъ и важенъ. Г. Шаронъ идва и по-рано тукъ и отъ тогава започва мѣлвата, заинтересова се обществото, а нищо не му се съобщи. (Възражения отъ мнозинството)

А ето какво е казалъ г. министър-председателъ за пръвъ пътъ конкретно по този въпросъ на журналиститѣ. Тѣ го питатъ: (Чете) „Какво ще ни кажете по мисията на г. Шаронъ? Той още не си е заминалъ.“ — „Г. Шаронъ ще си замине днесъ. Той бѣ дошелъ да се разберемъ по известни въпроси, относно препорѣжитѣ, които Обществото на народитѣ ни е дало и Министерскиятъ съветъ тази вечеръ взе решение“ — сега следва съ едри букви — „че възприема декларациитѣ, които г. министъръ Стефановъ е направилъ предъ Финансовия комитетъ на Обществото на народитѣ относно използване сътрудничеството на Финансовия комитетъ и относно правата, които комисарътъ на Обществото на народитѣ има по бѣжанския заемъ и по заема отъ 1928 г.“ Ясно е, значи, че г. министър-председателъ е казалъ, какво Министерскиятъ съветъ, следъ петчасово заседание, се „присѣдинява“ къмъ декларациитѣ на г. министра на финанситѣ.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Отъ много хитрини, нищо не излѣзе, г. Калфовъ.

Х. Калфовъ (д. сг. Ц): Тия декларации, направени преди месеци отъ г. министра на финанситѣ въ Женева, турятъ въ съмнение обществото, че тукъ има нѣщо. Отъ обясненията, които даде г. министър-председателъ, работитѣ се поставиха въ тѣхнитѣ рамки. Прочее, не се съмнявайте въ добросъвестността на пресата. Тя е искала да допринесе добро, а не да пакости на България. Искала е да се освѣтли авторитетно обществото по единъ толкова важенъ въпросъ.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Азъ не знамъ дали сте утѣлномощенъ отъ пресата, но тя самичка ще ви опровергне, защото Вие не можете да бѣдете неинъ представителъ, колкото и да имате желание да бѣдете такъвъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Кое е наложило на министра на финанситѣ да прави декларации не, а да прави резерви по протоколитѣ по решенията на Финансовия комитетъ? Азъ бихъ желалъ да видя декларации и резерви, направени въ миналото; азъ бихъ желалъ да видя следа отъ такива усилия, каквито азъ оставямъ тукъ. По 5, 6, 7 редакции сме минавали, докато постигнемъ окончателно споразумение и следъ всичко това пакъ сѣ се правили известни резерви, които сме считали, че ни се налагатъ. Вмѣсто да се разбере, че една резерва, направена отъ министра на финанситѣ, има смисълъ да намали задължението и да си отвори вратата въ дадени моменти, кѣдето може нѣщо по-малко да даде, смѣта се, че сѣ направени нѣкакви тайнствени декларации, които налагали по-голѣми ангажменти и унижения за България. Азъ ще прочета цѣлитѣ декларации — тѣ не сѣ много дълги — а не само точкитѣ, които прочете г. министър-председателъ. Първата декларация — резерва — е прочетена въ заседанието на Съвета на Обществото на народитѣ на 15 априлъ т. г., преди да направимъ първата спогодба съ портъритѣ.

Следъ пасажа, въ който министърътъ на финанситѣ, отъ името на правителството, изказва на съвета признателността си къмъ Финансовия комитетъ за сътрудничеството и т. н., минавамъ на първата точка, (Чете)

„1. Българското правителство се задължава да положи всичкитѣ си усилия, за да преведе за службата на вѣншнитѣ си държавни и гарантирани отъ държавата заеми, презъ 6-месечния периодъ отъ 1 априлъ до 30 септември 1932 г., 50% отъ общия сборъ на съответнитѣ суми, дължими презъ сѣщия периодъ време. Непреведенитѣ суми ще бѣдатъ отнесени въ кредитъ на една специална блокрана смѣтка, която ще се открие при Българската народна банка, и ще бѣдатъ използвани съгласно условията, опредѣлени отъ Финансовия комитетъ въ приложението А къмъ неговия докладъ“.

Какво има въ тази точка отъ декларацията на министра на финанситѣ, освенъ потвърждение на онова, което се постигна впоследствие съ представителитѣ на портъритѣ? Значи, българскиятъ министъръ на финанситѣ е казалъ, че той не може да даде повече отъ 50% отъ онова,

което е като препоръка на Обществото на народитѣ, и по-късно вече вие имате решение, което отговаря на тази резерва. (Чете)

„Съобразно съ препоръжитѣ, съдържащи се въ казания докладъ, месечнитѣ плащания по репарациитѣ ще продължаватъ да бждатъ превстановени, докато настѣпи ново уреждане на репарациитѣ. Това е тайнствената и „предателска“ декларация! (Чете)

„2. Българското правителство, вдъхновявайки се отъ препоръжитѣ на доклада, ще положи всички усилия да уравни бѣжета си за 1932/1933 г. и съ огледъ на това, ще вземе предложениитѣ (сюжеститѣ) въ сѣщия докладъ мѣрки“ — Формулата, която се съдържа въ договоритѣ отъ 1926 и 1928 г. (Чете)

„3. Въ духа на протоколитѣ отъ 1926 и 1928 г. българското правителство ще продължава да консултира комисаря на Обществото на народитѣ и да използва неговото съдействие, специално по отношение изпълнението на препоръжитѣ, съдържащи се въ доклада на Финансовия комитетъ“.

Какво значи това? Значи, че въ духа на двата договора отъ 1926 и 1928 г., които не сѣ наши, а на миналото управление, ние ще продължимъ единъ ангажментъ, който съществува. По отношение изпълнението на препоръжитѣ азъ искамъ смекчение на сѣщата формула — да използвамъ неговото сътрудничество — и употребявамъ думитѣ „неговото съдействие“ по отношение само на тази точка отъ декларацията. Това е тайната и предателска декларация на министъра на финанситѣ! (Продължава да чете)

„4. Българското правителство дава съгласието си по следнитѣ разпорѣжения: въ случай че, споредъ предначертанията (сюжеститѣ) на доклада на Финансовия комитетъ, бждатъ разширени прелѣтъ на неговитѣ възможности да сключва краткосрочни ангажменти — прелѣтъ, фиксиратъ въ чл. 9 на протокола отъ 8 септемврий 1928 г., и прелѣтъ за сконтиране на съкоовищни бонове у Народната банка, произведението отъ тѣй издателитѣ допълнително съкоовищни бонове ще бжде употребено само за изплащане на задължителитѣ задължения по бѣжета, натрупали се до края на бюджетната 1931/1932 г.“ и т. н.

А въ резолюцията на Съвета на Обществото на народитѣ отъ 15 априлъ 1932 г., по доклада на Финансовия комитетъ отъ м. мартъ 1932 г., за България е казано: (Чете)

„Съветътъ взима актъ отъ декларацията на българското правителство, относително вътрешнитѣ мѣрки, които смѣта да възприеме въ областта на държавнитѣ финанси.“

„Одобрява препоръжитѣ на Финансовия комитетъ по тоя въпросъ.“

„Одобрява съдържащитѣ се предложения въ тая декларация за начина на сътрудничеството съ комисаря на Обществото на народитѣ“.

Втората декларация или резерва, направена отъ министъра на финанситѣ на 13 октомврий 1932 г. въ съвета на Обществото на народитѣ, е следната: (Чете) „Българското правителство констатира съ задоволство, че Финансовиятъ комитетъ поощрява усилията, които то прави, за да изпълни неговитѣ препоръжки и дѣжи да изрази на Съвета на Обществото на народитѣ признателността, която храни къмъ Финансовия комитетъ за съдействието, което той е благоволилъ да му даде въ дѣлото за финансово заздравяване.“

„Българското правителство желае да направи следната декларация:

„1. Българското правителство ще продължи да развива всичкитѣ си усилия, за да уравни бѣжета, но то трѣбва да заяви, че всичкитѣ мѣрки, които взема, за да създаде нови приходи и реализира нови икономии, се съблскватъ съ непреодолимитѣ трудности, които произхождатъ отъ силното намаление на бюджетнитѣ приходи, дължими на острата икономическа криза, както и отъ бюджетнитѣ арриерета.“

„2. Българското правителство ще продължи реформата на финансовата администрация, като използва съдействието на комисаря на Обществото на народитѣ“.

„3. Въпрѣки засилениитѣ мѣрки на контролъ върху деизитѣ, тѣзи, съ които разпола Българската народна банка, продължаватъ постоянно да се намаляватъ, по причина на грамадното спадане на ценитѣ на земеделскитѣ произведения и прѣжитѣ, внесени въ международната размѣна, нѣщо, което, впрочемъ, е констатирано въ § 7 на рапорта на Финансовия комитетъ, както и въ рапорта на представителя на Норвегия, който съветътъ току що изслуша“. Г. г. народни представители! Резервата, която се направи

отъ наша страна, за да се признае това голѣмо затруднение, бѣше вписана въ протокола на докладчика предъ съвета на Обществото на народитѣ.

„4. Положението, бидейки вложено по отношение на бюджетнитѣ затруднения и липсата на девизи, българското правителство би могло да се намѣри въ невъзможностъ да продължава да извършва трансферитѣ въ тѣхния сегашенъ размѣръ“.

Това е, г. г. народни представители, и втората предателска декларация на българския финансовъ министъръ отъ името на правителството. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Има ли нужда да ви чета още веднѣжъ споголбитѣ?

Отъ мнозинството: Нѣма нужда.

Министъръ С. Стефановъ: Мисля, че нѣма нужда.

В. Молловъ (д. ср): Има нужда да се напечататъ, не да се четатъ.

Р. Маджаровъ (д. ср): Да се каже какво е искалъ Шаронъ.

А. Пиронковъ (д. ср): Г. министъръ-председателъ пита, кой е повдигналъ въпроса за финансовъ контролъ. Ето отъ гдѣ изхожда тая работа. В. „Време“ отъ 14 т. м. (Тропатъ по банкитѣ отъ мнозинството)

Министъръ С. Стефановъ: Вие сте сериозенъ човѣкъ. Г. Пиронковъ. Направете разлика между писаното въ в. „Време“ и между вашитѣ категорични бележки.

А. Пиронковъ (д. ср): Въ в. „Време“ изрично се казва, че мисията на Шаронъ е да наложи по-голѣмъ контролъ върху държавнитѣ ни финанси. Това пише в. „Време“, въ който г. г. министритѣ Вергилъ Димовъ и Гичевъ всѣки денъ си правятъ изявленията. Тѣ не могатъ ли да поувѣрятъ, има ли Шаронъ такава мисия, или нѣма? Сърпете се на вашитѣ вестници!

Министъръ В. Димовъ: Направете разлика между онова, което се пише въ в. „Време“, и онова, което пишатъ вашитѣ вестници.

А. Пиронковъ (д. ср): Вашитѣ вестници четете.

Н. Стамболиевъ (з): Тази интрига е много слаба и не може да елиминира грѣшки и престѣпления.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да.

Министъръ Д. Гичевъ: Той (Сочи А. Пиронковъ) иска да подчертае, че и други вестници сѣ сгрѣшили, не само сговористекитѣ. Все има едно разкаяние!

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Най-сетне, ако ние имаме въ България представители на нашитѣ кредитори и ако може да се смѣтне, че това е единъ контролъ върху нашето управление, азъ смѣтамъ, че този въпросъ не може сега да се разисква, защото всичко това е наследено отъ днешното управление. Днесъ може да бжде поставенъ следниятъ въпросъ: поело ли е българското правителство нови ангажменти, по-голѣми отъ тия, които съществуватъ въ договоритѣ, които ние сме наследили? Отговарямъ: не е поело, напротивъ, то се мжи да ги смекчава, като се обосновава защо, и протѣстирамъ противъ всички тѣзи мерзки, приписани на правителството и на финансовия министъръ ангажменти, за да се внася смутъ въ българското общество, което нѣма възможностъ да чуе всички тѣзи обяснения и му стане ясно, какво е истинското положение. Тия, които правятъ всичко това, иматъ своята целъ, и затова въ тоя тежъкъ моментъ то е по-голѣмо предателство, отколкото всѣко друго. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Н. Стамболиевъ (з): Това е стариятъ имъ занаятъ на махзарджии!

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Слага се и трети единъ въпросъ: защо Финансовиятъ комитетъ въ Женева е поискалъ да поясни правата на комисаря въ България? Отговорътъ е единъ, отговорътъ е ясенъ, г. г. народни представители. Никой отъ кредиторитѣ нѣмаше да иска да засилва или да смекчава правата

на комисаря в България, ако България беше в състояние да продължава да плаща напълно своите задължения. Откъде се поражда този въпрос сам по себе си? Той иде оттам, че България днес не е в състояние да изпълнява напълно най-голямото си задължение, поето по тия договори — да плаща напълно. Нима друго по-голямо задължение от това. Явява се въпрос: защо днес България не може да плаща? Идва, обаче, веднага и другият въпрос: по силата на коя необходимост, на коя нужда България тръбваше да бъде натоварена с такива големи задължения или пък използва ли ги тия поне да се заздрави? Това е въпрос, който поставям, за да отговоря на него по-подробно и по-ясно по-късно, когато му дойде времето.

Г. г. народни представители! Г. Шаронъ се явява тук като представител на Финансовия комитетъ.

А. Буровъ (д. сг): (Казва нѣщо).

Министъръ С. Стефановъ: Г. Буровъ! Най-малко Вие можете да говорите. Вие тръбва да мълчите, за да не проговоря и азъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Буровъ (д. сг): О-о-о! (Възраженията отъ мнозинството).

Министъръ С. Стефановъ: Вие, г. Буровъ, недейте да приказвате.

А. Буровъ (д. сг): Колкото езикътъ на г. министър-председателя беше достоенъ и отговаряше на интереситъ на България, толкова вашиятъ е предизвикателенъ.

Министъръ С. Стефановъ: Толкова по-недостойно е вашето поведение, което Вие държите тукъ въ единъ моментъ като днешния.

А. Пиронковъ (д. сг): Загазили сте до шия! (Тропане по банкитъ отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Продължително звъни).

Министъръ С. Стефановъ: (Къмъ лѣвицата) Г-да! Нѣмате насреща си едно правителство и единъ министъръ на финанситъ, които можете да смутите и да уплашите съ позицията, която заемате. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Тази теза ще бъде разяснена на цѣлия български народъ, това положение ще бъде уяснено. Правителството на Народния блокъ може да бъде атакувано всѣкѣде другаде, но не тукъ по тоя въпрос; вие тръбва само да наведете глави и да кажете „мерси“ за всичко онова, което ние вършимъ днесъ, безъ да ви закачае. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Пиронковъ (д. сг): Нищо не вършите.

Отъ мнозинството: А-а-а! (Глъчка)

Н. Стамболиевъ (з): (Къмъ сговориститъ) Вашитъ престѣпления отъ миналото чистимъ сега. Това е рефлексията отъ вашата заемна политика, противъ която ние се борихме цѣли 8 години.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Г. Стамболиевъ!

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Какво беше положението при миналото управление и какво е днесъ?

А. Пиронковъ (д. сг): Днесъ е ужасно.

Министъръ С. Стефановъ: Чакай, не си чулъ още какво ще кажа.

Какво беше, г. г. народни представители, положението до миналата година и какво е днесъ положението, съ което има да се справя днешното управление?

Г. г. народни представители! За сведение на българския Парламентъ и на българския народъ, за да се разбере при какви условия и трудности работи днесъ министърътъ на финанситъ и сегашното управление и какъ то отстоява позицитъ на България, ще разберете отъ следнитъ цифри. Започвамъ следъ 1923 г.

Въ 1924 г. постѣпленията на девизи, безъ ония на двата държавни заеми отъ 1926 и 1928 г. — около 5 милиарда лева,

изчислени въ злато, сж: приходъ 259 милиона, разходъ 264 милиона, минусъ 5 милиона; въ 1925 г. приходъ 260 милиона, разходъ 280 милиона, минусъ 20 милиона; въ 1926 г. приходъ 289 милиона, разходъ 261 милиона, плюсъ 28 милиона; въ 1927 г. приходъ 300 милиона, разходъ 281 милиона, плюсъ 19 милиона; въ 1928 г. приходъ 297 милиона, разходъ 321 милиона, минусъ 24 милиона; въ 1929 г. приходъ 283 милиона, разходъ 361 милиона, минусъ 78 милиона; въ 1930 г. приходъ 255 милиона, разходъ 292 милиона, минусъ 37 милиона; въ 1931 г. приходъ 205 милиона, разходъ 241 милиона, минусъ 36 милиона и въ 1932 г. приходъ 90 милиона, разходъ 94 милиона, минусъ 4 милиона. Или срдно годишно къмъ 6½ милиарда въ лева, срещу 2¼ днеска. Или една трета само.

Г. г. народни представители! Азъ бихъ желалъ да се разбере, да се чуе и разнесе, че съ една трета постѣпления на девизи ние можемъ да поддържаме днесъ живота на България, безъ да я подложимъ на по-големи унижения, въ сравнение съ онова време, когато постѣпленията отъ девизи бѣха три пѣти повече, по силата на особено добрата стопанска конюнктура тогава и по силата на още редъ условия отъ онова време. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството).

А. Пиронковъ (д. сг): (Казва нѣщо)

А. Николаевъ (з): Мълчи тамъ, бе!

Министъръ С. Стефановъ: (Къмъ А. Пиронковъ) Недейте прави шашарма. Слушайте ме, както азъ слушамъ всѣкого, който говори, и никого не пресичамъ.

А. Пиронковъ (д. сг): Кажете колко дължите и не сж преведени.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни).

Министъръ С. Стефановъ: Съ други думи, г. г. народни представители, този периодъ отъ 7 години е приключенъ съ 232 милиона лева златни дефицитъ — помножени 27 пѣти, прави около 6¼—7 милиарда лева — дефицитъ въ девизи при една конюнктура, при която е могло да бъдатъ напълно задоволени всички наши нужди, било по вноса или за друго, отъ каквото е имала нужда държавата.

Но дотукъ не свършва още, г. г. народни представители. Въ сжщия периодъ време сж консомирани девизи, равностойността на двата заема въ лева, надъ 5 милиарда!

И дотукъ не свършва още. Въ сжщия този периодъ, г. г. народни представители, най-страшното и най-престѣпното е, че наличността на Българската народна банка, като нейни авоари въ странство, отъ 1.450.000.000 л. къмъ 1923 г. сжщо сж изчерпани и сведени на 180 или 200 милиона лева, което значи, че сж консомирани 1.300.000.000 л. независимо отъ оставенитъ открито неизплатени задължения въ колосални размѣри, които балансътъ може да покаже.

Отъ мнозинството: Позоръ! (Ржкоплѣскания)

Министъръ С. Стефановъ: Какво значи, г. г. народни представители, това обяснение? Това обяснение значи, че презъ този периодъ сж консомирани надъ 10 милиарда чужди странични срдства, освенъ текушитъ ни постѣпления надъ 6 милиарда годишно, което докара и наложи днешното тежко положение на България, на официалната държава и на цѣлия нейнъ стопански животъ. И всичко това се оправдава все съ „кризата“! (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Нѣкой отъ мнозинството: Държавенъ сждъ за тѣхъ!

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Само съ тѣзи обяснения, които ние дадохме предъ комитета, и специално съ този единственъ аргументъ, ние бѣхме добре разбрани и силни, за да молимъ съ основание за облекчения. Иза да видите, че сме разбрани, прочетете спогодбата, сключена въ Лондонъ и втората въ Парижъ.

А. Пиронковъ (д. сг): Прочетете я — защото нѣмате дневенъ редъ — да забавявате народнитъ представители.

А. Кантарджиевъ (д): Не те е срамъ! Ти си безсрамникъ!

Министър-председател Н. Мушановъ: Моля, моля, г. Пиронковъ. Вие сте грамотенъ, прочетете дневния редъ.

А. Кантарджиевъ (д): Той е безсрамникъ!

А. Пиронковъ (д. сг): Законопроектът за карьеритъ е въ дневния редъ. Много важенъ и наложителенъ законопроектъ!

Н. Стамболиевъ (з): Старъ занаятъ му е да провокира. И въ миналата Камара той само провокираше.

Министъръ Д. Гичевъ: Щомъ нѣма договоръ за заемъ, споредъ него нѣма дневенъ редъ!

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Изглежда, че онова престижно безгрижие и безчувствие, което бѣше заседнало въ миналия режимъ, още не може да се изпари, за да не може г. Пиронковъ да отдава подходящото значение на тия цифри и на тия факти, които азъ изнасямъ и да ги умаловажа съ бележката, че, защото сме нѣмали дневенъ редъ, затуй съмъ искалъ да ги чета.

Отъ мнозинството: Позоръ! (Ржкоплѣскания)

А. Кантарджиевъ (д): Защото е безсрамникъ!

Н. Стамболиевъ (з): Той бѣше докладчикъ по всички заеми!

А. Пиронковъ (д. сг): Радвайте се! Ще видимъ после.

Н. Гавриловъ (нац. л): За тебе дневенъ редъ сж заемитъ

С. Таковъ (з): Държавенъ сждъ за тѣхъ, а не дневенъ редъ!

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

А. Буровъ (д. сг): Това е единъ контрабанденъ начинъ да се дебатира готѣми въпроси.

Министъръ С. Стефановъ: Най-сетне, г. г. народни представители, ще трѣбва да прочета още веднѣжъ точния текстъ на съглашението, което постигнахме съ г. Шаронъ, за да бѣде разбрано единъ пътъ завинаги, какво има въ него. Пунктътъ за Народната банка гласи: (Чете) „Правителството ще изпълнява постановлението на чл. 6, § 8, на протокола отъ 10 мартъ 1928 г., като иска писмено отъ управителя на Българската народна банка и отъ съветника при сжщата тѣхното мнение по всички въпроси, споменати въ казания членъ“. — Има ли нѣщо различно отъ редакцията на договора отъ 1928 г.? Ако има една йота, една буква повече, кажете. — (Чете) „Министърътъ на финанситъ ще потвърди получаването на така даденитъ мнения

„2. Установенитъ въ месечнитъ бюджети разходи нѣма да се превъзватъ, освенъ въ изключителни случаи, по докладъ на министра на финанситъ.

„3. Одобряватъ се декларациитъ на министра на финанситъ“. Искахме смекчение на протоколитъ, защото резервитъ сж по-слаби. И това бѣ разбрано — че не може да се иска повече днесъ, по много съображения, което г. Шаронъ възприе и се съгласи да го предаде така на комитета.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Недейте при- казва това.

Министъръ С. Стефановъ: Принуденъ съмъ да го кажа, защото трѣбва да се унищожи тая политическа шашарма, която тѣ (Сочи сговориститъ) правятъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

М. Райковски (з): Тѣ сж тепегьози — пакъ нѣма да го разбератъ.

Министъръ С. Стефановъ: (Чете) „Одобряватъ се декларациитъ на министра на финанситъ, направени въ заседанията на Съвета на Обществото на народитъ на 15 априлъ 1932 г. и на 13 октомврий 1932 г. (съответно точки 3 и 2) и се потвърждава желанието на българското правителство да сътрудничи, въ духа на протоколитъ отъ 1926 и 1928 г., съ комисаря на Обществото на народитъ, като използва неговото съдействие, специално що се отнася до подготовката на една програма за реформи въ финансовата администрация“ и т. н.

Г. г. народни представители! Тукъ е текстътъ на моята резерва, на „престижната резерва“, която азъ съмъ билъ направилъ тамъ!

Г. г. народни представители! Съ две думи азъ ще бѣда принуденъ да кажа нѣкои пояснения по този въпросъ. Затуй ли, защото по-малко правихме, но нѣмахме бележки досега, натискътъ бѣше да признаемъ, че всичко, което е въ договоритъ, трѣбва да се съблюдава тѣй, както е писано? Азъ имамъ куража и доблестта да го кажа и съ туй не считамъ, че излагамъ нито правителството, нито себе си, нито най-малко Финансовия комитетъ и кредиторитъ, които иматъ всичкото право да искатъ отъ не- изправнитъ длѣжници и при облекченията, които правятъ, да взематъ мѣрки, щото постигнатитъ съглашения да се изпълняватъ. Думата ми е за временнитъ спогодби.

Н. Стамболиевъ (з): И понеже се спекулира много, г. министре, по този въпросъ и се говори за шашарма отъ страна на днешното правителство, ние Ви молимъ да назначите часъ по-скоро анкетна комисия, за да се ревизиратъ двата заема и да се установи отговорността на днешното правителство и на сговориститъ и да блесне предателството на миналия режимъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Това е шашарма.

М. Райковски (з): Затворъ за тѣхъ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Азъ ондъ день, въ отговора на питането на г. Пастуховъ, казахъ, че нашиятъ докладъ, който ние представихме на Финансовия комитетъ, бѣше действително една изненада за него. И оттогава насамъ настѣпва вече пълното уяснение на истинското финансово положение на България. Това не е пресилено, то е фактъ. И между многото други положения, които сж уяснени, безъ да го казвамъ като упрѣкъ на всички, много погрѣшно сж смѣтали, че съ месечнитъ бюджети сж правила кой знае какви готѣми чудеса. Повдигнахъ тоя въпросъ за месечнитъ бюджети, за които се говори въ точка втора отъ съглашението, защото моето разбиране съвпадна съ писаното отъ г. Шаронъ.

Г. г. народни представители! Откакто е създадена тѣй наречената „чека“ при Министерството на финанситъ, дефицититъ сж вървѣли все по на единъ милиардъ и половина. Какво значи „чеката“ при Финансовото министерство? Какво значи тази готѣма илюзия, която е била готѣмо плашило, че министърътъ на финанситъ билъ кастриалъ въ месечнитъ балансъ? Нѣма да ви чета всичкитъ инструкции, които сж били давани и които не сж имали абсолютно никакъвъ практически смисълъ и не сж давали никакви резултати. По тази точка разяснението стана сега. Тѣ сами признаха, че досегашната система е била погрѣшна. Една отъ точкитъ, съ които искаха да поемемъ ангажментъ, бѣше и тази. Въ какво се състои тя? Всички съкращения, г. г. народни представители, по установения месеченъ балансъ нѣматъ никакъвъ практически смисълъ, ако нѣма единъ предварителенъ контролъ при поемането на ангажментитъ. Всѣкакви ограничения на кредититъ по разнитъ ресори сж безрезультатни, когато отдѣлнитъ ресори правятъ ангажменти и подписватъ договори въ много по-големъ размѣри. Тази разлика, която се смѣта, че се прави привидно съ съкращението, въ края на годината се изразява въ свръхсмѣтни кредити и даватъ грамаднитъ дефицити, особено по вещественитъ разходи, защото чеката засѣга само вещественитъ разходи. А знае се, че има вещевени разходи отъ такъвъ характеръ, които не може да бѣдатъ накрѣпени нито съ единъ сантимъ, като храната на войницитъ и други подобни разходи, които е излишно да изброявамъ.

Ето защо, г. г. народни представители, ние внасяме новъ начинъ — предварителенъ контролъ, преди поемането на ангажментитъ. За да потвърдя молта мисль, че е така, г. г. народни представители, азъ ще ви кажа grosso modo само нѣкои цифри за по-пояснително. Въ сегашния бюджетъ, приключенъ за 7 месеци, имаме дефицитъ къмъ 250 милиона лева, а сме платили за минали ангажменти надъ 850 милиона, които накрѣняватъ касово бюджета.

А. Пиронковъ (д. сг): Безъ да платите на чиновницитъ.

Министъръ С. Стефановъ: Ще ви дамъ всички сведения. За изплащане нито на минали оформени бюджетни дефицити, нито на висящи задължения, предвидени или не въ бюджета, а за поети ангажменти въ миналото, съ малки кредити, които нѣматъ край, ангажменти, размѣритъ на които не знаемъ, защото не сж предвидени никѣде,

за текущата година сме платили, както казахъ, 865 милиона лева. Ето, г. г. народни представители, нека знаят българският чиновници и пенсионери, и всички свързани съ държавата, които всеки ден се гледеличат от тяхната преса (Сочи сговориститъ) защо ние не можем да им изплащаме редовно. Като-че-ли по-рано бѣше друго! Това е, защото касово, а не счетоводно, бюджетът се нахърнява съ повече от 20%, поради изплащането на подобни нескончаеми ангажменти, подпомагания на общини, градски и селски, и др. обществени ангажменти, заеми и пр., надъ 3 милиарда лева, дадени подъ гаранцията на държавата. Въпреки това, какво имаме неизплатено на чиновниците днесъ, при туй положение? За София не сж изплатени заплатитъ на чиновниците за единъ месецъ и въ провинцията за два месеца. Азъ разбирамъ всички тия тежести за чиновниците, но трѣбва да се разбератъ кои сж истинскитъ причини. Вие видѣхте, по отношение на деvizитъ, че ние манипулираме съ една трета: Азъ искамъ всеки единъ да се постави на това мѣсто и да го видя какъ може да манипулира, за да може да се приключи само съ 4 милиона лева деvizитъ дефицитъ въ една година или съ 4%. Сжщото положение е и съ бюджета. Тамъ усилията ни сж по-голѣми. Ние събираме известни данѣци много повече, отколкото въ миналото; други намаляваме силно, поради известни вече причини; създадоха се и нови приходи, но всичко това не помага при тѣй тежкото положение. Азъ набързо минавамъ този въпросъ, за да лѣсне картината на миналото, на престъпното безгрижие и безчувствие, на престъпната забрава, грѣховетъ на което днесъ трѣбва да изплаща цѣлнѣтъ стопански животъ и цѣлата държавна машина.

Като завършвамъ, г. г. народни представители, азъ не искамъ да надценявате тия усилия, нито искамъ нѣкакви благодарности, нито азъ лично, нито кабинетътъ, но искамъ да кажа, че, ако въ това направление продължава да се всѣва смутъ, азъ, въпреки моето голѣмо съзнание, че финансовиятъ министъръ трѣбва много малко да приказва, ще бѣда принуденъ да улесня публично предъ българското общество положението съ цифри и данни, подкрепенъ съ документи, като поемамъ всичката отговорност за истинността на всичко онова, което изнасямъ. Както и приемамъ да бѣда признатъ за последенъ мерзавецъ, ако бѣда опроверганъ отъ когото и да било въ нѣщо отъ това, което казвамъ. (Ржкоплѣскания)

П. Стайновъ (д. сг): (Казва нѣщо) (Възражения отъ мнозинството).

Министъръ С. Стефановъ: Съ тия уяснения, г. г. народни представители, привършвамъ и оставамъ на васъ да прецените усилията, които днесъ се правятъ отъ днешното управление. (Сочи министерската маса). (Продължителни ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Антонъ Кантарджиевъ да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. г. министритъ.

А. Кантарджиевъ (д): Доволенъ съмъ.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Давамъ 5 минути отидъ.

(Следъ отидна)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Заседанието продължава.

Пристъпваме къмъ разглеждане на точка трета отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за плащане обезщетения и даване награди на земеделскитъ стопани при загуби, причинени отъ епизоотии.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ В. Мариновъ (д): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 16)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Ради Василевъ.

Р. Василевъ (д. сг): (Отъ трибуната). Г. г. народни представители! Предлагаиятъ законопроектъ има за задача да постави въ по-голѣма сигурностъ — както се казва въ мотивитъ на законопроекта — една частъ отъ капитала на нашето земеделско стопанство, а именно живиятъ инвентаръ, т. е. добитъкътъ, понеже най-много е засегнатъ той въ страни, като нашата, съ назаднячава култура, съ малко срѣдства, съ слабо развити още служби

отъ стихитъ, отъ болеститъ и отъ недоброто гледане и хранене.

Безспорно, съ предлаганитъ постановления отъ тоя законопроектъ, които въ по-голѣмата си частъ представляватъ едно повторение на известни постановления, които съществуватъ въ закона за санитарно-ветеринарната служба, или пъкъ разширение на нѣкои постановления отъ сжщия законъ, не ще се постигне твърде много. Но все пакъ въ тоя пѣтъ, въ който се върви, крачка напредъ е направено. Азъ ще ви цитирамъ нѣкои и други цифри, за да видите, че е налучканъ пѣтътъ за осигуряване на това богатство на българското земеделско стопанство; и въ този пѣтъ, безспорно, ще върви всѣко едно управление.

Г. г. народни представители! Живиятъ инвентаръ въ българското земеделско стопанство е надъ 15-16% приблизително — при нашата оценка, разбира се, на събранитъ нетолкова точни сведения — отъ стойността на цѣлия капиталъ, който употребява българското земеделско стопанство. Този процентъ не е малък — той е отъ голѣмо значение. И въ страни като нашата, въ които дребното землевладение преобладава извънредно много — много малки парцели въ много рѣже — дѣто повече отъ половината стопанства притежаватъ едва до 50 декари, очевидно е, че твърде трудно и бавно може да се постигне скоро оная степенъ на стопанисване, която ще борави съ мъртавъ инвентаръ, именно съ машини. Машинизирането е твърде трудно и все пакъ главниятъ двигателъ на сили въ това земеделско стопанство, каквото е нашето, ще бѣде преди всичко трудътъ на добитъка, следъ това, разбира се, и работната рѣжа на самия селянинъ, на самия земеделецъ.

Голѣмото значение на добитъка въ нашето земеделско стопанство не се състои само въ това, че той е единъ отъ главнитъ двигатели на механиката на сжщото — както се изразява единъ отъ нашитъ професори въ единъ свой трудъ — но и въ туй, че като страниченъ доходъ въ нашето земеделско стопанство, скотовъдството въ последно време, поради обезценяването особено на продуктитъ отъ земеделското производство, каквито сж зърненитъ храни, има да играе твърде важна роля въ стокообмѣната, въ нашия търговски балансъ.

Нѣма да обременявамъ съ цифри вашето внимание, г. г. народни представители, и вашата паметъ, азъ не ща да цитирамъ тукъ такива, но достатъчно е да прегледате нашитъ търговски баланси отъ последнитъ 2-3 години, за да видите, че по количество и по стойностъ износътъ на добитъкъ и на продукти отъ животински произходъ е едно отъ най-голѣмитъ пера отъ нашия износъ. Той достига почти до половината отъ стойността на този износъ. Както казахъ, той полека-лека иде да допълни оная правдота, която се очертава напоследъкъ отъ намаление количеството на износа на зърнени храни, замѣненъ напоследъкъ съ износъ на повече добитъкъ и на продукти отъ животински произходъ.

Какво представлява за насъ това богатство, г. г. народни представители? Споредъ последното общо преброяване, което е направено презъ 1926 г., ние имаме 13.962.000 глави домашенъ добитъкъ. Отъ него коне имаме кржгло 482.000, мулета — 27.000, магарета — 185.000, биволи — 448.000, говеда — 1.817.000, овце — 8.739.000, кози — 1.260.000, свине — 1.000.000. Птици имаме общо 10.117.000 броя. Отъ тяхъ най-много имаме кокошки — 9.139.000, следъ това гжски — 377.000, пуйки — 313.000 и патици — 287.000.

Всичкиятъ тоя добитъкъ е обектъ на постановленията на настоящия законопроектъ. По досегашнитъ законодателни нареждания, отъ тия специални обезщетения се изключваха птицитъ, а въ настоящия законопроектъ ще намѣрите, че се предвижда обезщетение и за унищожени или умрѣли птици. Така че всичко това се засѣга отъ законопроекта.

За насъ не е безъ значение да разберемъ, преди всичко, какъ ще можемъ да поощримъ подобрението на този добитъкъ, какъ ще можемъ преди всичко да го направимъ годенъ да противостои повече и на заразителнитъ болести. Защото, преди всичко, ако единъ добитъкъ е здравъ, ако е отъ подобрена раса, той по-мѣчно се подава на болести, отколкото единъ добитъкъ свършено изтощенъ, какъвто е въ болшинството си добитъкътъ въ нашата страна.

Г. г. народни представители! Една важна проблема е расовото повдигане и доброто положение на нашия добитъкъ. При намалението на селско-общинскитъ мери, които досега служеха за пасища, добитъкътъ на много мѣста страда. Азъ ще ви цитирамъ по-нататъкъ констатация отъ

нашите санитарни власти, за да видите какъ въ цѣли села туберкулозата по добитъка прави голѣми поражения. Констатацията на тѣзи санитарни власти е такава, че причината на тѣзи поражения е преди всичко лишаването на селата, на общинитѣ, отъ голѣмитѣ пасища, отъ голѣмитѣ мери, тогава когато, отъ друга страна, не е уредено оборно отглеждане на добитъка, когато още липсватъ изкуствени фуражни ливади и засѣти ниви.

Въ туй отношение вече има наченки, направено е доста много, обаче направено е, за голѣмо съжаление, едва въ последнитѣ години. Не се е действувало систематично. Мога да ви кажа, че въ периода 1908—1912 г. естествени и изкуствени ливади за фуражъ сме имали 5.410.000 декари, отъ които естественитѣ ливади сѣ били 3.592.000 декари, а изкуственитѣ само 62.000 декари. Това е, както казахъ, въ периода 1908—1912 г. Въ 1930 г. вече има единъ прогресъ въ това отношение, като естественитѣ ливади се намаляватъ на 3.133.000 декари, а изкуственитѣ, т. е. люцерновитѣ ливади главно, порастатъ вече на 267.000 декари. Следъ това пораста и засѣването съ други фуражи — фий, уловъ, кръмно цвекло — като отъ 1.756.000 декари въ периода 1908—1912 г. се е стигнало на 2.510.000 декари въ 1930 г. и като е увеличено главно сѣненето на фий съ около 500.000 декари; същевременно, вследствие на това, автоматически пораста съответно и орницата.

Предпоставка за доброто гледане на добитъка, за запазване неговото здраве е, следователно, преди всичко добрата храна. А при липсата на добри пасища и предвид разработването напоследъкъ на селскитѣ мери, непременно ще трѣбва да върви паралелно и увеличението на изкуственитѣ ливади, на изкуствения фуражъ и на оборното гледане добитъка. Къмъ това, безспорно, се върви отъ известно време насамъ и ще трѣбва неуклонно, съ енергия да се продължава да се върви, защото само така ще можемъ да имаме по-добъръ и по-добре изхраненъ добитъкъ, който ще може да бѣде здравъ и ще може да устоява и на болести, а ще бѣде и повече годенъ за работа, като ще даде на нашето стопанство силата, енергията, отъ която то има нужда.

Г. г. народни представители! Въ 1925 г., презъ режима на Демократическия сговоръ, се повдигна въпросъ за създаване законъ за санитарно-ветеринарната служба, за да се постави тя на много по-правилна база и по тоя начинъ да се даде правилна насока и на борбата съ болеститѣ по добитъка, за запазване добитъка. Такъвъ законъ тогава бѣ създаденъ. Независимо отъ условията, за които ни казахъ, за подобрене положението на добитъка чрезъ добро изхранване трѣбва да се полагаатъ нужнитѣ санитарно-ветеринарни грижи, защото известно е, че той често пѣти страда отъ разни болести и то най-често отъ остри заразителни такива. (Даме вѣщатието е тамъ, че много пѣти опити за подобрене на нашитѣ раси добитъкъ сѣ пропадали поради туй, че е липвала санитарно-ветеринарна служба въ миналото и внесени добри породи расови добитъци сѣ били засегнати отъ эпизоотичнитѣ болести, отъ эпизоотитѣ, и вследствие на туй всички тия опити сѣ пропадали, както въ държавнитѣ, така и въ частнитѣ стопанства, особено при развъждане породистата млѣчна крава. Съ закона за санитарно-ветеринарната служба отъ 1925 г., който представлява едно почти пълно кодифициране на грижитѣ, които трѣбва да проявява санитарно-ветеринарната властъ за запазване здравето на добитъка, г. г. народни представители, вие имате създадени всички ония норми, които фигуриратъ и въ настоящия законопроектъ — било че се приповтарятъ, било че се разширяватъ въ известни свои постановления. Съ основнитѣ реформи, създадени съ тоя законъ въ 1925 г., и съ упорития трудъ на българския ветеринаренъ лѣкаръ, на българския ветеринаренъ фелдшеръ, където го има, е извършена, г. г. народни представители, една колосална работа, която въ тия само нѣколко години отъ създаването на закона насамъ даде голѣми резултати. Тая работа може само да ни радва; тя е отъ такива размѣри, че може да ни обнадежди какво наистина вѣнъ отъ постановленията на законитѣ — защото ме сѣ тѣ, които ще създадатъ резултати — но и благодарение упорития трудъ на българския ветеринаръ — това трѣбва да му се отдаде въ заслуга — въ България само въ нѣколко години сѣ направени чудеса въ това отношение. Епизоотитѣ, които сѣ характерни за останалитѣ наизадъ страни — страни, въ които липсва добра санитарно-ветеринарна служба — сега у насъ, при съществуването на тоя законъ, сѣ преследвани най-целесъобразно и резултатитѣ въ нѣколко години сѣ почувствувани.

Г. г. народни представители! За примѣръ само ще ви посоча борбата съ оная страшна болестъ по еднокопитнитѣ добитъкъ, каквато е сапътъ. Съ систематичната борба на нашата санитарно-ветеринарна служба — борба, която е водена възъ основа на закона, който е създаденъ въ 1925 г. и е съществувалъ и съществува и досега, която борба е провеждана масово въ всички пунктове на България — тая опасна болестъ почти е на изчезване и нейниятъ процентъ у насъ е намалѣлъ извънредно много. И ако не сѣ още случатъ на пренасяне тая болестъ чрезъ внасяне добитъкъ отъвънъ, изобщо презъ сухопѣтнитѣ граници, главно по контрабанденъ начинъ, тая болестъ може би ще изчезне завинаги въ България, както е изчезнала въ голѣмитѣ културни западноевропейски държави. А това е признакъ на здрава санитарно-ветеринарна служба, признакъ за една служба, която има сериозна грижа за еднокопитнитѣ добитъкъ; особено конетѣ, които най-много жертви даватъ отъ тая болестъ и сѣ елементъ на една по-висша форма на скотовѣдство и стопанствование, отколкото сѣ волътъ и кравата. Ще ви посоча само 2—3 цифри, за да видите какво е направено съ масовитѣ изследвания, които сѣ правени съ маленизация чрезъ серумъ противъ сапа, вмѣкнатъ въ организма на еднокопитнитѣ животни, при което се получава реакция въ болнитѣ такива.

Отъ книгата „Постижения въ обществената ветеринарна медицина“ на уважаемия началникъ на ветеринарното отдѣление, г. д-ръ Павловъ, на стр. 54 се вижда, че въ 1925 г. е имало маленизирани 21.066 коня, отъ които 312 убити, като болни, и 221, като съмнителни — всичко 533 — и е платено обезщетение 1.684.000 л.

Въ 1926 г., г. г. народни представители, когато вече тоя прегледъ се предприема въ по-широкъ мащабъ на цѣли околии и окръзи, има маленизирани 155.585 коня, отъ които убити 3.909 като положително болни и около 309 съмнителни — или всичко 4.218 — и е платено обезщетение 21.232.972 л. Това е, тъй да се каже, едно масово изтрѣбление на констатирания боленъ отъ сапъ конски съставъ. Отъ всичко 400.000 коня въ България, близо 200 хиляди сѣ прегледани тая година и отъ тѣхъ сѣ убити една голѣма частъ — кръгло 4.200 коня. По този начинъ сѣ били очистени ония мѣста, които сѣ били, така да се каже, гнѣзда на сапа.

Въ 1927 г. вече намалява изсото на маленизиранитѣ коне. Прегледани сѣ били 23.100 коня, отъ които 1.470 убити като положително болни и 285 съмнителни — или всичко 1.755 — и е платено обезщетение само 7.524.526 л.

Въ 1928 г. сѣ прегледани на нова смѣтка 303.000 коня, отъ които сѣ убити всичко 1.107 и е платено обезщетение 5.263.000 л.

Въ 1929 г. сѣ убити вече само 500 коня отъ прегледанитѣ, въ 1930 г. — само 691; въ 1931 г. — 228 и презъ 1932 г. — 57 коня.

Вследствие на масовия прегледъ въ всички окръзи, повторенъ нѣкъде въ съмнителнитѣ окръзи, въ течение на 6—7 години, отъ 1925 до 1932 г., тая опасна и заразителна болестъ по еднокопитнитѣ животни почти е унищожена въ България — единъ успѣхъ, който трѣбва да ни радва и за който трѣбва да се даде възхваля на всички ония труженици-ветеринари, които, благодарение на масовия прегледъ, който сѣ вършили надъ 300—400 хиляди добитъка въ годината, сѣ могли да унищожатъ единъ отъ най-страшнитѣ бичове по еднокопитнитѣ животни.

Смѣто така, г. г. народни представители, и по отношение шарката по овцетѣ, цифритѣ, които сѣ дадени въ тази книжка, сѣ много насърчителни. Благодарение пакъ на вмѣкването на серумъ въ организма на овцетѣ, последнитѣ се имунизиратъ и не боледуватъ отъ шарка. Вѣрно е, че една голѣма частъ отъ съмнителнитѣ овце сѣ били унищожени, но все пакъ смъртта е намалена извънредно много.

По отношение туберкулозата по едрия рогатъ добитъкъ, масови прегледи въ нѣкои села — напр., с. Паманитѣ, Варненско — сѣ констатирани страшни поражения: 22.5% отъ всичкия добитъкъ на селото се указалъ туберкулозенъ.

И тукъ санитарно-ветеринарната властъ, съ сериознитѣ мѣрки, взети възъ основа на новия законъ за санитарно-ветеринарната служба, е зарегистрирала голѣми успѣхи.

Всичко това санитарно-ветеринарната служба е могла да постигне, благодарение на създадения фондъ „Епизоотии“, пакъ възъ основа на закона отъ 1925 г. Срѣдствата

на този фонд в големата си част се събират от таксите, които санитарно-ветеринарните органи събират — по-рано за себе си — при прегледа на животни, при издаване на удостоверения за внос и износ. Съгласно закона една част от тия такси, 50%, остава за фонда „Епизоотии“, а другата се разпределя за персонала. От тия такси постигнат около 15—16 милиона лева годишно.

Друг един голем източник на средства за фонда „Епизоотии“, това е епизоотичната връхнина върху общинските приходи кръвнина и интизап.

Г. г. народни представители! Знаете, че това с 10% било от търговата сума по интизап, било от определената такса на килограм месо — от кръвнината, които се удържат и отиват за фонда „Епизоотии“. Това с 10% — около 10—15 милиона лева годишно — едно голямо перо. Този източник, обаче, има опасност да бъде унищожен, да бъде пресушен с новия проект за облекчение на общините, който е приготвил Министерството на вътрешните работи, според който този приход се отнема от фонда „Епизоотии“. Това ще бъде, според мен, една голяма грешка — и аз ще си кажа думата, когато бъде внесен законопроектът — защото нашите санитарно-ветеринарни грижи по отношение на добитъка с от такава естество, че те не само ще трябва да продължат в този темп, както е било досега, но ще трябва да бъдат и засилени, защото само тогава ние ще можем да имаме този двигател в земледелското стопанство, за който ви говорих — работният добитък — при липса на едро земледелие, при което машините могат да го заместят. Освен това, трябва да имаме млечен добитък, който може да задоволява нашето селско стопанство с млечни продукти, които от друга страна, могат да бъдат предмет и на търговски обмън с чужбина. И не само това, но ще трябва да водим упорита борба и за запазване здравето особено на птиците, защото, както знаете, цифрата от износа на птиците и яйцата, г. г. народни представители, надминава милиард — една голяма цифра от нашия износ, от нашия търговски баланс. И ако има още грижи, за които говорих, по отношение на едрия рогат добитък, грижите по отношение на дребния добитък, особено по отношение на птиците, с много малко, в смисъл, че там няма възможност да се прояви на широка нога, в широк мащаб, една санитарно-ветеринарна политика, защото се искат големи средства. Според изчисленията, дадени в една научна статия от уважаемия проф. г. Павлов, само за ваксинирането, за серумизирането, както е казано, на птиците, изнесени през 1931 г. от България — според изчисленията на конвенцията, на договорите с чуждите страни, за да бъде осигурено здравето на птиците, те трябва да бъдат предварително ваксинирани — са били нужни, според научните изследвания на този професор, около 14—15 хиляди литри серум. Г. г. народни представители! Приготвянето на серума в такава грамадно количество от нашия Централен бактериологически институт е работа почти невъзможна. Това не може да стане и с помощта на другите по-малки институти, докато не се изработва и в новия институт, който се строи при ветеринарния факултет, и сигурно ще се разрастват. За тази работа е нужна кръвта на около 250 коня — разбира се, част от кръвта им, за да не бъдат те унищожени. Виждате, това е една грамадна работа. А този серум е необходим за здравето на птиците у нас, защото чумата и холерата по птиците всъщност вземат грамадни жертви; цифрите 15—20 хиляди не са върни, жертвите са много повече. В това отношение са абсолютно наложителни грижи и то сериозни грижи, поради ценността на птиците, както ви казах, и поради големината на дохода, който има българското народно стопанство и съкровище от износа на яйца. Необходими са големи средства за приготвянето на необходимия серум, за да бъдат ваксинирани тези птици, които са предмет на търговски обмън. За приготвянето на този серум няма да стигнат редовните средства на Министерството на земледелието, което не може да отдели почти нищо от своя бюджет в тия трудни времена, въпреки държавата ни живее, нито пък малките средства на фонда „Епизоотии“, които се набират от таксите за преглед, съгласно закона за бюджета. Трябва да странични средства, каквито са 10% от интизап и кръвнината, за да може този фонд — който никой не може да откаже, че е принесъл заслуги на нашето народно стопанство — на всяка цена да бъде подпомогнат.

Г. г. народни представители! След казаното до тук, аз ще се спра само с няколко думи на законопроекта. Като намирам, че в него има постановления, които

ще трябва да възприемем, намирам, от друга страна, че той е един специален закон, който, по моето мнение, по-скоро би трябвало да влезе в общия закон за санитарно-ветеринарната служба, отколкото да бъде отделен. Да не продължаваме погрешната практика да създаваме отделни закони, когато можем с известни изменения и подобрения на съществуващите да постигнем гонимата цел и да имаме това разхвърляно законодателство, при което и най-добрите юристи не могат да се справят. Ние имаме, обаче, слабост да създаваме все отделни специални закони.

Много от постановленията на този законопроект ние ги намираме в закона за санитарно-ветеринарната служба. Напримър в чл. 2 буква „а“ е почти буквалено превод на буква „б“ от чл. 215 на закона за санитарно-ветеринарната служба; буква „б“ е буква „а“ на чл. 215 на същия закон; буква „в“ е буква „г“ от чл. 215 на същия закон. Втората част от чл. 2, буква „Б“, отговаря също на буква „Б“ от чл. 215 на същия закон. В третата част, буква „В“, от проекта: буква „е“ отговаря на буква „г“ от чл. 215 на закона за санитарно-ветеринарната служба; буква „ж“ отговаря на буква „в“ от чл. 215 на същия закон. По-нататък, в буква „Д“ от проекта: буква „а“ отговаря на буква „к“ от чл. 224 на закона за санитарно-ветеринарната служба. В чл. 4, второто изречение отговаря на буква „в“ от чл. 217 на същия закон. Новото е чл. 6, за който ще говоря по-нататък нѐщо. Чл. 7 от законопроекта е чл. 102 от закона за санитарно-ветеринарната служба. Чл. 9 от законопроекта е чл. 103 от закона за санитарно-ветеринарната служба. Чл. 10 е чл. 213 от същия закон. Чл. 12 е член 93 от същия закон. В чл. 14 от законопроекта се съдържат наредбите на чл. 70 и 96 от закона за санитарно-ветеринарната служба. Предпоследната алинея на чл. 14 от законопроекта, за гаранцията от 5—50.000 л., е алинея втора на чл. 235 от закона за санитарно-ветеринарната служба. Същото е с наказателните постановления.

Г. г. народни представители! Ако имам време да ви цитирам точно всеки един от текстовете на двата закона, ще видите че разлика почти няма. Единствената принципиална разлика, която се прокарва днес в законопроекта и която се споменава в мотивите, е да се обезщетяват стопаните и за умъртвяване животни, не по вина на стопанина. Когато стопанинът знае, че неговото умъртено, разбира се, не по негова вина, от епизоотично животно, може да бъде обезщетено само тогава, когато то е предварително освидетелствувано от лекар, който е констатира, че страда от такава болест, очевидно в интереса на всеки стопанин, като забележи първите признаци на болест в своето добиче, да съобщи това на ветеринарната власт, и тя, ако констатира, че добичето страда от заразителна болест, или ще го убие, или ще го изолира, за да не заразява другите. Целта, следователно, която се преследва с законопроекта, е: като се поощряват частните стопани, поради това, че ще получат обезщетение за своя умъртено от заразителна болест добитък, да съобщават на лекаря, . . .

А. Стоев (з): Те да отиват при лекаря, а не лекаря при тях.

Р. Василев (д. сг): Да. — . . . своевременно да донасят за болестта на своя добитък. И, ако наистина той страда от някоя епизоотия, обезателно или ще се унищожи, или ще се изолира, за да не бъде разсадник на тая болест в стопанството на тая земледелско-стопанин. Така болестта ще бъде по-скоро ограничена. По този начин сме в състояние много по-скоро да прекратим епизоотията. На първо време резултатът може да не бъде голям.

Във всеки случай, принципът, който се полага в новия законопроект, е едно много добро начало. Той ще даде възможност постепенно, с повдигане съзнанието на нашия земеделски стопанин — което съзнание ще трябва пък по други пътища, чрез земеделско образование, постепенно да бъде насаждано — да бъде той винаги внимателен към своя добитък; да има у него съзнание, че наистина той, с своя болен добитък, служи за гнѐздо на разнасяне зараза не само между другия свой добитък, но и между добитъка на своите съседи и на цялата чарда в селото. По такъв начин, с това будно съзнание, стопаните ще съобщават навреме за епизоотичните заразни болести, за да може тия болести навреме да бъдат ограничавани и да бъдат вземани всички мерки за тяхното изкореняване.

Но, г. г. народни представители, и в стария закон за санитарно-ветеринарната служба има това постановление

и то именно въ чл. 215 буква в. Този членъ гласи така: (Чете) „Чл. 215. Обезщетяват се стопанитѣ на животни: А. Съ цѣлата стойностъ: а), б) и в) на умрѣли животни поради профилактично третиране противъ нѣкоя заразна болестъ, на което сѣ били подложени по заповѣдъ на ветеринарната власт (напр., превантивна ваксинация)“. (Продължава да чете) „Г. Съ една трета отъ цѣлата стойностъ: а) на умрѣлитѣ отъ вжгленъ животни, когато диагнозата е поставена бактериологически и когато стопанинътъ своевременно е заявилъ за смъртта, запазилъ е трупа до пристигането на ветеринарната власт и е изпълнилъ всичкитѣ постановления на настоящия законъ относно тая болестъ“.

Тѣй че по отношение на вжглена, още въ стария законъ за санитарно-ветеринарната служба, за умрѣлитѣ животни, за които стопанинътъ предварително е съобщилъ на лѣкаря, се плаща обезщетение въ известенъ процентъ, каквото и сега се предвижда. Сега този принципъ се разширява. И много добре е това. Нѣма освенъ да поощримъ една такава инициатива, като пожелаемъ въ туй отношение да се направятъ други, още по-далечни постѣпки.

Но въ настоящия законопроектъ има и нѣщо друго. Въ чл. 2, буква а се казва: (Чете) „За убити по нареждането на ветеринарната власт животни и птици, болни или съмнително-болни отъ преследванитѣ отъ закона за санитарно-ветеринарната служба епизоотии, но безъ явни клинически признаци“. (Продължава да чете) „б) За убити болни или съмнително-болни животни и птици, за да се постави диагноза; в) за убити здрави животни и птици, съ цель да се прекратятъ нѣкоя епизоотия; г) за унищожени кожи и вещи по нареждане на ветеринарната власт“ и т. н. Значи, навсѣкжде се поставятъ вече и птицитѣ, за които досега по закона за санитарно-ветеринарната служба не можеше да се плаща обезщетение, когато се убиватъ за нуждитѣ на санитарно-ветеринарната служба.

За всички тия случаи се плаща обезщетение въ размѣръ на цѣлата пазарна стойностъ. Обезщетение въ размѣръ на 75% отъ пазарната стойностъ се плаща за: (Чете) „д) За убити по нареждане на ветеринарната власт животни (включително и птици), болни отъ заразни болести съ явни клинически признаци, когато стопанинътъ е съобщилъ на ветеринарната власт въ самото начало при появата на болестта“. Това постановление въ новия законопроектъ отговаря напълно на постановлението на чл. 215 отъ стария законъ за санитарно-ветеринарната служба.

Въ размѣръ на 65% отъ пазарната стойностъ се плаща обезщетение: (Чете) „е) За еднокопитни и преживни животни, умрѣли не по вина на стопанитѣ отъ заразни болести, освенъ сѣпъ, туберкулоза и дуринъ; ж) за всички животни или птици, умрѣли вследствие профилактично третиране (ваксинация и др.)“.

Следъ това идватъ обезщетенията, които се плащатъ въ размѣръ на 50% отъ пазарната стойностъ: (Чете) „За убити болни животни съ явни клинически признаци на туберкулоза, сѣпъ и дуринъ. Забележка. За убити или умрѣли отъ бѣсъ кучета не се плаща обезщетение“. И пр.

Виждале, че въ настоящия законопроектъ се разширява принципътъ за плащане обезщетения за умрѣлитѣ животни, когато не сѣ убити по нареждане на санитарно-ветеринарната служба, нито сѣ умрѣли, да кажемъ, поради ваксиниране отъ страна на ветеринарно-санитарната власт — не сѣ издържали ваксината или поради други аѣкои опити, които е правила тази служба. Днесъ, обаче, въ законопроекта се вмѣква една важна категория домашни животни — птицитѣ, пернатиятъ добитѣкъ.

Г. г. народни представители! При наличността на тия новосъведения — вмѣкването и на дребния домашенъ добитѣкъ, и на птицитѣ — има ли опасностъ, че фондътъ въ такива случаи ще пострада повече, че обезщетенията ще бждатъ въ по-голямъ размѣръ, ако законътъ се приложи въ всичката си строгостъ още въ началото и че ще има непремѣнно да се изживяватъ голѣми срѣдства? Защото азъ ви казахъ, пѣкъ и вие знаете — нѣма нужда това да ви се доказва — че всѣко лѣто, всѣки сезонъ по дребния добитѣкъ, особено по птицитѣ, върлуватъ болеститѣ чума и холера — и то въ голѣмъ размѣръ — които правятъ голѣми поражения. И за всички тѣзи епизоотични заразителни болести, умиранията отъ които сѣ посочени за подпомагане отъ фонда „Епизоотии“, ще трѣбва на стопанитѣ да се плаща, щомъ тѣ това обявятъ.

А плащането стойността на тия птици, и на дребния добитѣкъ, ще хвърли една доста голѣма сума, ако законътъ се проведе веднага и въ всичката строгостъ. Въ такъвъ случай, действително, фондътъ ще трѣбва да разполага съ срѣдства. Ето защо още по-наложително се налага, да не се бута тоя фондъ и да се направи всичко възможно, да се отбиятъ домогванията, щото отъ този фондъ да се взематъ срѣдства, било за нуждитѣ на общини, било за нѣкои други нужди. Но когато дойде да се разглежда този въпросъ, ще си кажемъ думата по-конкретно.

Г. г. народни представители! Нововъведение има по отношение повикването на ветеринарния факултетъ за съдействие въ борбата съ епизоотитѣ чрезъ неговия серумопроизводителенъ институтъ. Естествено, това е едно добро нововъведение, което ще трѣбва да подкрепимъ всички. Обаче има други две нововъведения, за които азъ ще изкажа своитѣ резерви. Тсва сѣ нововъведенията, които сѣ направени съ чл. чл. 14, 15 и 16 на законопроекта.

Какъ гласи чл. 14 отъ законопроекта? (Чете) „Недействителна е продажбата на еднокопитни и преживни животни, свине и птици, болни или съмнително болни отъ чума по говедата, свинетѣ и птицитѣ, шарка по овцетѣ, холера по птицитѣ, шапъ, огненица, антраксъ, устрелъ, или пѣкъ когато сѣ били поставени подъ карантина или възбрана поради нѣкоя друга заразителна болестъ“. Ние имаме въ закона за санитарно-ветеринарната служба чл. 96, който казва, че се забранява продажбата на животни, болни или съмнително болни отъ заразни болести. Има една такава забрана. Понеже има законни причини за забрана, не се позволява подобна продажба, или, съ други думи, тѣзи болни животни сѣ изключени отъ предметитѣ на правилното обращение; тѣ сѣ така нареченитѣ съ юридически езикъ гех ехга comerscio, защото се забранява тѣхната продажба, и затова нѣма нужда отъ новъ текстъ. Но това има значение по-скоро за запазване публичния редъ, а не за отношенията между купувача и продавача, защото, ако тѣ извършатъ подобна продажба и не рекламиратъ сдѣлката, тя остава действителна. Но законопроектътъ счита такава сдѣлка недействителна, nul et non val, несъществуваща, както е казано въ правния езикъ. Щомъ е така, между продавачи и купувачи ще се създадатъ конфликти. Конфликтитѣ, които ще се породятъ, не ще сѣ малко и за санитарно-ветеринарната служба или службата, която ще има да полага грижи за този отдѣлъ.

Г. г. народни представители! Това е вѣрно, особено по отношение продажбата на дребния добитѣкъ и птицитѣ. Представете си, на единъ градски пазаръ нѣкоя жена отива да купи една-две птици. Извършена е продажба, значи, на две или три птици и ако нѣкоя отъ тѣхъ умре, веднага ще има рекламации къмъ продавача.

А. Стоевъ (з): Нѣма да отиде до съдъ.

Р. Василевъ (д. сг): Когато се прилага законътъ, ще отиде. Ще се намѣрятъ хора, които ще отидатъ. Ще се обяви сдѣлката недействителна и веднага ще се яви конфликтъ между властитѣ, които ще контролиратъ, и тия, които ще извършатъ продажбата, поради това, че щомъ кокошката е била занесена въ дома на купувача, умрѣла веднага и ще настѣпятъ разправиятѣ.

Н. Стамболиевъ (з): Но този, който ще купи птицитѣ, надали ще намѣри на пазара продавача.

Р. Василевъ (д. сг): Ще го намѣри, защото предварително ще събира сведения за него.

Н. Стамболиевъ (з): Нѣма да го намѣри, защото ще си замине и не му е взелъ името. Напр., на пазара въ Варна отивате и купувате сутринъ птица, която следъ обѣдъ умира. Какъ ще търсите купувача?

А. Стоевъ (з): За едрия добитѣкъ е необходимо.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Г. г. народни представители! Часътъ е 8.

Министъръ Д. Гичевъ: Предлагамъ да се продължи заседанието, докато свърши г. Василевъ.

Председателстващ Н. Захариев: Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, приема се.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Малцинство е.

Председателстващ Н. Захариев: Оспорвате ли, г. Пждаревъ?

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Малцинство е.

Председателстващ Н. Захариев: Добре. Понеже се оспорва вотът, ще гласувам втори път. Които г. г. народни представители приемат да се продължи заседанието, докато свърши речта си г. Ради Василевъ, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Н. Стамболиевъ (з): Сега оспорвате ли болшинството? Старъ занаятъ Ви е това.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Виждамъ, че нѣкои отъ васъ не вдигатъ ръка.

Р. Василевъ (д. сг.): Затова ще трѣбва санитарнитѣ власти предварително да обявятъ известни райони за заразени и въ тѣхъ да се считатъ продажбѣтъ за недействителни. Друга една несъобразностъ, г. г. народни представители, която азъ съзирамъ въ чл. 14 на законопроекта и която ще трѣбва да се коригира, е, че разрешението на споровѣтъ по закона за скрититѣ недостатѣци се отдава на специаленъ арбитраженъ сѣдъ. Както е казано въ законопроекта, този специаленъ арбитраженъ сѣдъ за всѣка околия се състои отъ: „суперарбитъръ — мѣстниятъ мирови сѣдия, околийскиятъ ветеринаренъ лѣкаръ и втори мѣстенъ ветеринаренъ лѣкаръ. Мировиятъ сѣдия и вториятъ ветеринаренъ лѣкаръ се назначаватъ за срокъ отъ една година отъ Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

„При разногласие между двамата ветеринарни лѣкари, се назначава единъ ветеринаренъ лѣкаръ, специалистъ по спорния въпросъ“.

Г. г. народни представители! Положението на тоя членъ отъ законопроекта ще трѣбва да си го представимъ така: отъ една страна ще има мирови сѣдии, които сѣ въ центрове, където нѣма да има околийски ветеринаренъ лѣкаръ; отъ друга страна ще има околийски ветеринаренъ лѣкаръ, чието седалище е далечъ отъ околийския центъръ, въ който има мирово сѣдилище. Ако ние сега позволимъ подобенъ арбитражъ, ще имаме следното положение. Въ мировото сѣдилище, където нѣма околийски ветеринаренъ лѣкаръ, нито мѣстенъ ветеринаренъ лѣкаръ, ще трѣбва да викате тия двама ветеринарни лѣкари — околийския ветеринаренъ лѣкаръ и мѣстния ветеринаренъ лѣкаръ — да участвува въ арбитражъ за разрешаването на единъ конфликтъ между продавачъ и купувачъ за единъ волъ, който струва 500—600 или 1.000 л. Поради туй, че тоя волъ ималъ скрити недостатѣци, трѣбва да се викатъ тия двама ветеринарни лѣкари, единиятъ отъ околийския центъръ, а другиятъ отъ съседния участъкъ, тѣ ще правятъ не само разноски, но ще имъ се отнеме и времето, което имъ е много скѣпо, особено при днешната липса на ветеринарни органи, тѣ ще трѣбва да пътуватъ 20—30 км. до околийския центъръ, въ който се намира мировото сѣдилище, за да образуватъ арбитражъ. А ние знаемъ, че у насъ, поради неизпълнението на процедурата, често пъти арбитражнитѣ дѣла предъ мировитѣ сѣдилища или предъ всички помирителни сѣдилища между търговци, работодатели и работници се отлагатъ единъ, два пъти и не могатъ да се разгледатъ. Можете да си представите тогава до какви неприятности и трудности бихме стигнали, ако приемемъ този арбитражъ. Можемъ да приемемъ и обратното: арбитражътъ да бѣде въ околийския центъръ, където е околийскиятъ ветеринаренъ лѣкаръ. Тамъ, безспорно, ще има мирови сѣдия, ще има и мѣстенъ ветеринаренъ лѣкаръ. Предполагамъ, че въ повечето околийски центрове, освенъ околийски ветеринаренъ лѣкаръ, има и ветеринаренъ лѣкаръ на частна практика. Но тогава, г. г. народни представители, се явява другото неудобство: селянинътъ и въобщо земледѣлецътъ-стопанинъ, въ чието седалище има мирово сѣдилище и може да се извърши тамъ арбитражътъ, заедно съ неговитѣ доказателства, свидетели и експерти ще трѣбва да го влачимъ отъ естествения му районъ въ околийския центъръ на 50—60 км. и повече, за да се разрешава тамъ единъ арби-

тражъ за конфликтъ за 500—600—1.000—1.500 л. Ние трѣбва да държимъ смѣтка за неговото скѣпо време, за разноскитѣ, които той ще понесе за довеждането на свидетели и които разноски ще струватъ много повече, отколкото туй, което той ще добие при тоя арбитражъ.

Очевидно е, г. г. народни представители, че така избраната формула ще бѣде неудобна и тя ще трѣбва да се коригира.

Азъ смѣтамъ, че може наистина да се направи едно подобрене за процеситѣ, които сѣ отъ по-дребенъ характеръ, да се ускортъ тѣ и да не се протакатъ съ години, като, разбира се, туй пакъ да стане чрезъ мировия сѣдия.

Ето защо азъ смѣтамъ, че трѣбва да се намѣри едно срдѣно разрешение, пакъ да има арбитражъ, но този арбитражъ да има за председателъ околийския ветеринаренъ лѣкаръ или участковия ветеринаренъ лѣкаръ и двама общински съветници или лице, посочено отъ странитѣ, като решението на този арбитражъ бѣде подъ контрола на мировия сѣдия, който да издаде изпълнителенъ листъ въз основа на решението му, и да има една процедура, която да бѣде по възможностъ кратка и опростена. Но трѣбва непременно да се отстранятъ поводитѣ за привличане арбитри отъ други околии, отъ други седалища, нѣщо, което ще внесе твърде много затруднения. И вие сте били въ сѣдилища и знаете по какъвъ начинъ се завеждатъ арбитражни процеси и какъ има хора, които идватъ отъ 30—40—50 км. безъ да желаятъ впоследствие да следватъ заведеното дѣло.

Г. г. народни представители! Умѣстни сѣ нововъведенията, които сѣ предвидени въ законопроекта — тѣ сѣ разширения собствено на постановленията на закона за санитарно-ветеринарната служба — за бързото изплащане обезщетенията и за освобождаване изплащането на тия обезщетения отъ представляване на бирнически удостоверения, както и освобождаването на тия обезщетения отъ секвестръ. Тѣ сѣ малки суми и плащането имъ трѣбва да бѣде абсолютно гарантирано, за да може този, който е изгубилъ добитѣка си, поради това, че последниятъ е убитъ, или умрѣлъ отъ заразителна болестъ, да има възможностъ въ най-скоро време да го възстанови, като вземе нуждитѣ срдѣства и си купи новъ добитѣкъ, за да не страда неговото стопанство. Туй постановление е разширение на старото положение, предвидено въ закона за санитарно-ветеринарната служба, и нѣма, освенъ да се приеме, защото е едно добро нововъведение.

Направена е въ мотивитѣ на законопроекта друга една алюзия, че съ подобни постановления на настоящия законопроектъ, който сѣ разширение на постановленията, предвидени въ закона за санитарно-ветеринарната служба, се дава възможностъ за намаление премията за застраховка на добитѣка предъ Централната кооперативна банка. И азъ смѣтамъ, че действително има основание да се поддържа това, защото, премахнати эпизоотитѣ, премахнати заразителнитѣ болести по добитѣка, ще се намали рискътъ за смъртността на тоя добитѣкъ, ще се изплаща по-голяма частъ отъ убития или умрѣлъ отъ заразителна болестъ добитѣкъ чрезъ института „Фондъ эпизоотии“, който е уреденъ и сега се разширява съ законопроекта, и тогава ще има възможностъ да се намали премията за застраховка на другия добитѣкъ, заболѣлъ отъ други болести, отъ „органи“ болести, както е казано въ законопроекта, при която по-малка премия очевидно ще има и поощрение за застраховка на добитѣка. По такъвъ начинъ, вие виждате, че застраховкитѣ, които четете въ годишнитѣ отчети на Българската централна кооперативна банка, за нѣколко години, откакто е установенъ тоя институтъ, а именно отъ 1925/1926 г., сѣ доста нарастнали — съществуватъ вече надъ 1.000 дружества съ 5—6 милиона лева премии плащани годишно. Всичко това, казвамъ, ще допринесе още повече за поощрението на застраховкитѣ на добитѣка и за намаление риска за смъртността на тоя добитѣкъ на българския земледѣлски стопанинъ. А силата на тоя добитѣкъ, енергията му е необходима за по-доброкачествени продукти отъ животински произходъ и най-сетне и за тора му, защото много отъ нашитѣ земи сѣ абсолютно обеднѣли като почви и иматъ нужда отъ такъвъ торъ. Само добре угоенитѣ, подобрениятѣ добитѣкъ може да даде тоя торъ, който е необходимъ въ размѣръ на 3—4 милиарда килограма годишно, а ние го имаме у насъ много малко.

Всичко това, г. г. народни представители, ми дава основание и азъ, отъ името на групата, която представлявамъ,

да заявя, че ще гласуваме за законопроекта, защото смятаме, че той е едно от ония начала за подпомагане на нашето родно земеделско стопанство и за тръгване наистина в един път на полезни реформи, които, макаръ съ по-далечни цели, ще постигнатъ онуй, което всички очакваме отъ българското правителство. (Ръкоплъскания отъ сговориститѣ и мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Вдигамъ заседанието за утре съ сжщия дневенъ редъ отъ днешното заседание.

С. Мошановъ (д. ср): Ами интерпелацията на г. Върбановъ кога ще се разгледа? Утре е четвъртъкъ и по правилника е опредѣленъ день за интерпелации. Недейте занимава повече общественото мнение съ тоя въпросъ.

А. Стоевъ (з): Интерпелацията нека почака малко, за да се уясни въпросътъ за обществото.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. и 10 м.)

Подпредседателъ: **Н. ЗАХАРИЕВЪ**

Секретарь: **Т. ХР. МЕЧКАРСКИ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**